

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Obraz toho druhého v mediálním diskurzu na příkladu
Romů v České republice**

Bc. Ondřej Kropík, DiS.

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Ondřej Kropík, DiS.

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Obraz toho druhého v mediálním diskurzu na příkladu Romů v České republice

Název anglicky

The image of The Other in media discourse on the example of Gipsies living in the Czech Republic

---

Cíle práce

Diplomová práce se v obecné rovině zabývá problematikou mediálního obrazu toho druhého, míněno odlišných etnických skupin. Cílem práce je zjistit, jaký obraz romské populace konstruují vybraná média – konkrétně se jedná o MF Dnes a deník Blesk a zda se tyto mediální reprezentace dané kolektivity odlišují.

Metodika

Diplomová práce bude v teoretické části zpracována na základě studia odborné literatury českých a zahraničních autorů a dalších relevantních informačních zdrojů. Empirická část je založena na obsahové analýze novinových článků souvisejících se sledovanou problematikou ve vybraných českých periodikách.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Mediální diskurz, stereotypy, předsudky, Romové, obsahová analýza.

Doporučené zdroje informací

- BUDILOVÁ, Lenka, JAKOUBEK, Marek. Cikánská rodina a příbuzenstvo. Ústí nad Labem: Dryada, 2007. 208 s. ISBN 978-80-87025-11-6.
- BUDILOVÁ, Lenka, JAKOUBEK, Marek. Romové a Cikáni neznámí i známí. Praha: Leda, 2008. ISBN 978-80-7335-119-9.
- DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost, Praha: Karolinum, 2007. 374 s. ISBN 978-80-246-0139-7.
- HIRT, Tomáš, JAKOUBEK, Marek. Romové: kulturologické etudy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 205 s. ISBN 80-86473-83-X.
- HIRT, Tomáš, JAKOUBEK, Marek. Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 280 s. ISBN 80-986896-22-9.
- JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbora. Média a společnost: stručný úvod do studia médií, 1. vyd., Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7.
- KŘÍŽOVÁ, Martina a kol. Cizinci, naši a media: mediální analýzy. Praha: Multikulturní centrum ve spolupráci s UNHCR, 2007. 106 s. ISBN 978-80-239-8475-0.
- TRAMPOTA, Tomáš, VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 293 s. ISBN 978-80-7367-683-4.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 20. 10. 2014

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Obraz toho druhého v mediálním diskurzu na příkladu Romů v České republice“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 26. 3. 2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval PhDr. Sandře Kreisslové, Ph.D. za vstřícnost, cenné rady a věcné připomínky při psaní této diplomové práce.

Obraz toho druhého v mediálním diskurzu na příkladu Romů v České republice

---

The image of The Other in media discourse on the example of Gipsies living in the Czech Republic

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá otázkou, jaký mediální obraz o romské menšině konstruují vybraná média, konkrétně celostátní deníky *Blesk* a *Mladá fronta Dnes*. Teoretická část diplomové práce nastiňuje východiska pro základní orientaci v oblasti konstruování reality a médií, možného vlivu médií na jedince a na společnost, dále přibližuje vznik a fungování stereotypů ve společnosti. V praktické části se práce za využití kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy zaměřuje na výzkum mediálního obrazu Romů v letech 2011–2016 ve zvolených denících v komparaci s předchozími výzkumy obdobného charakteru. Jako nejvýznamnější se ukázala témata mezietnického napětí a protestů, diskriminace a kriminalita. Hlavními událostmi ve sledovaném období byly v roce 2011 a 2013 probíhající nepokoje v Novém Bydžovu, na Šluknovsku, v Duchcově a Českých Budějovicích. V roce 2012 vymyšlené napadení chlapce v Břeclavi a v roce 2015 kauza diskriminace romské figurantky ze strany realitní makléřky.

Summary

The thesis deals with the media image of the Roma minority constructed by selected media – the national dailies *Blesk* and *Mladá fronta Dnes*. The theoretical part of the thesis outlines the basis for a basic orientation in the fields of media-constructed reality and effects of media on the individual and on society. Further it researches on stereotypes in society and the process of their creation. In the practical part, quantitative and qualitative content analysis is applied on the media image of the Roma in the years 2011-2016 in selected dailies and put in comparison with previous research of similar nature. Main events in the period considered were riots in 2011 and 2013 in Nový Bydžov, Šluknovsko. Duchcov a České Budějovice. In 2012, the imaginary assault of a boy in Břeclav and in 2015 the affair of the discrimination against the Roma figurant by a real estate.

Klíčová slova: mediální diskurz, stereotypy, předsudky, Romové, obsahová analýza, MF Dnes, Blesk.

Keywords: media discourse, stereotypes, prejudices, Roma, content analysis, MF Dnes, Blesk.

Obsah

1 ÚVOD	10
2 CÍL PRÁCE A METODIKA	12
3 LITERÁRNÍ REŠERŠE	14
4 TEORETICKÁ ČÁST	16
4.1 MÉDIA A REALITA	16
4.1.1 <i>Vliv médií na společnost a jednotlivce</i>	19
4.1.2 <i>Předpokládané působení médií a předpokládané konkrétní účinky</i>	20
4.1.3 <i>Média a veřejné mínění</i>	21
4.2 STEREOTYPY	24
4.3 MÉDIA A OBRAZ MENŠIN	30
5. EMPIRICKÁ ČÁST	39
5.1 OBRAZ ROMŮ V PŘEDEŠLÝCH VÝZKUMECH	39
5.2 MEDIÁLNÍ OBRAZ ROMŮ V LETECH 2011–2016 DLE VLASTNÍHO VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	42
5.2.1 <i>Představení analyzovaných deníků</i>	42
5.2.2 <i>Kriminalita</i>	43
5.2.3 <i>Protesty</i>	50
5.2.4 <i>Diskriminace</i>	53
5.2.5 <i>Extremismus, rasismus, xenofobie, potvrzování stereotypů</i>	54
5.2.6 <i>Bydlení/soužití</i>	56
5.2.7 <i>Vzdělání</i>	62
5.2.8 <i>Volby</i>	64
5.2.9 <i>Paterčata</i>	65
5.2.10 <i>Sociální politika</i>	66
5.2.11 <i>Kultura</i>	67
5.2.12 <i>Politika</i>	67
5.2.13 <i>Historie</i>	68
5.2.14 <i>Jiné</i>	69
6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	70
6.1 MEDIÁLNÍ OBRAZ ROMŮ V <i>BLESKU</i>	70
6.2 MEDIÁLNÍ OBRAZ ROMŮ V <i>MF DNES</i>	71
6.3 ROZDÍLY A SHODY V MEDIÁLNÍM OBRAZU OBOU SLEDOVANÝCH DENÍKŮ	72
7 ZÁVĚR	74
8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	75

Seznam grafů:

Graf č. 1 – Kriminalita – oběti.....	44
Graf č. 2 – Kriminalita – pachatelé.....	45
Graf č. 3 – Protesty Romů	50
Graf č. 4 – Protesty proti Romům.....	51
Graf č. 5 – Diskriminace.....	53
Graf č. 6 - Extremismus, rasismus, xenofobie, potvrzování stereotypů	54
Graf č. 7 - Bydlení/soužití – pozitivní	56
Graf č. 8 - Bydlení/soužití – negativní.....	58
Graf č. 9 – Bydlení/soužití – fámy.....	60
Graf č. 10 – Vzdělání – pozitivní.....	63
Graf č. 11 – Vzdělání – negativní	64
Graf č. 12 – Volby	64
Graf č. 13 – Paterčata.....	65
Graf č. 14 – Sociální politika	66
Graf č. 15 – Kultura	67
Graf č. 16 – Politika.....	67
Graf č. 17 – Historie	68
Graf č. 18 – Jiné.....	69

1 Úvod

Média jsou prostředníky, skrz něž nám jsou dodávány informace. V současné době internetu a sociálních sítí, novin a dalších mediálních prostředků je společnost „zavalena“ velkým množstvím informací o různých událostech i lidech kolem. V tomto množství je již velmi obtížné, či dokonce nemožné, si každou jednotlivou informaci ověřovat. Média tak disponují velkou mocí – nastolují témata, kterým je věnována pozornost, čímž denně ovlivňují životy jedinců. Přinášejí reportáže o fenoménech dříve nepoznaných a podílejí se na formulování prvotních názorů na různé události, skupiny či jedince. Proto je důležité sledovat, jakým způsobem média tuto svou činnost vykonávají, do jaké míry se snaží být ve své činnosti objektivní a do jaké míry přizpůsobují články různým záměrům (ať už se jedná o snahu o ovlivnění názorů veřejnosti, nebo např. snahu o přilákání dalších čtenářů a zvýšení zisku). Hned na úvod této diplomové práce bude uveden jeden z textů z *MF Dnes* z roku 2011, který přináší jeden z pohledů z řad čtenářstva na romskou národnostní menšinu žijící v České republice.

„Kočovali a nenaučili se hospodařit

*Pokud se mám zamyslet nad etnickými nebo sociálními problémy s romskou komunitou, je třeba ohlédnout se hluboko do minulosti, kdy **Romové žili kočovným způsobem života. Členové tohoto etnika nebyli zvyklí přetrvávat na jednom místě, odjakživa žili volně a nespoutaně. Živili se jako komedianti, zpěváci a hudebníci. Nenaučili se hospodařit, protože nikdy nepotřebovali dům ani zahradu.***

*Již jako dítě jsem se v knize Josefa Lady o kocouru **Mikešovi** setkala s tím, že **cikáni kradli a byli nepoctiví. Je o nich známo, že při řešení různých sporů jsou velmi hluční, jejich mentalita je prostě rozdílná od většiny žijící v naší zemi. Přestože se již mnohé vlády pokoušely najít řešení ke společnému soužití romské menšiny s námi, nesetkalo se to s úspěchem. Mezi Romy je málo těch, kteří se snaží začlenit, poctivě pracovat a poskytnout vzdělání svým dětem. V naší zemi je v povědomí lidí zakořeněno, že Romové jsou asociálové, kteří neradi pracují a jsou pověstní kriminalitou. Trnem v oku je také fakt, že Romové pobírají vysoké sociální dávky, z médií také víme, že přídavky na děti a na bydlení většinou použijí na jiné účely. Dále víme, že města investují do obytných domů, aby romské rodiny měly důstojné bydlení. Na příkladu sídliště **Chánov** v Chomoutově vidíme, jak tuto snahu dokážou zničit.***

A pak jsou tu extrémisté, kteří by chtěli, aby Romové v naší zemi nežili. Dochází tak ke střetům, které končí velmi vážně. Napětí mezi lidmi, strach a nesnášenlivost rostou. A to vše vede k etnickým i sociálním problémům.“¹

Autorkou článku je studentka gymnázia, která se v rámci projektu *MF Dnes Studenti čtou a píší noviny*, měla vyjádřit k událostem, které se v tomto roce staly. Nejzásadnější byly události v Novém Bydžovu a na Šluknovsku, kde došlo k protiromským protestům. V textu se vyskytuje velký počet nejčastěji konstruovaných stereotypů o Romech, přesto byl daným deníkem vybrán a otisknut. Vzhledem k tomu, že autorka v textu uvádí formulaci: „z médií také víme“, lze si položit otázky, jaký obraz/obrazy média o Romech vytvářejí? Liší se tento obraz/obrazy v různých médiích? K jakým tématům se ve spojitosti s Romy média nejčastěji vyjadřují?

Tato diplomová práce se zabývá mediálním obrazem romské menšiny, který je konstruován v českých novinových denících *Blesk* a *MF Dnes*. Skládá se ze dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena na tři podkapitoly, první podkapitola se věnuje konstruování reality a způsobům, jakými se média na tomto konstruování podílejí. Druhá podkapitola teoretické části se zabývá stereotypy, jejich vznikem a způsobem, jak se promítají do životů jedinců. Třetí podkapitola se pak zabývá vyobrazováním cizinců v médiích. Praktickou část tvoří dvě podkapitoly, první podkapitola praktické části se zabývá výsledky předchozích výzkumů mediálního obrazu Romů, přičemž oba výzkumy proběhly v časovém úseku, který byl i sledovaným obdobím v této diplomové práci. Oba výzkumy byly reakcí na události zvyšující napětí v česko-romských vztazích, např. nepokoje na Šluknovsku, smyšlené přepadení v Břeclavi, nepokoje v Duchcově, které se v tomto časovém úseku odehrály. Druhá podkapitola praktické části diplomové práce je tvořena samotným výzkumem mediálního obrazu Romů v *MF Dnes* a *Blesku* v letech 2011–2016.

---

¹ TRÚSIKOVÁ, A. Kočovali a nenaučili se hospodařit. *Mladá fronta DNES*, 13. 10. 2011, s. B3.

2 Cíl práce a metodika

Cílem této práce je zjistit, jaký obraz romské populace konstruují vybraná média – konkrétně se jedná o *MF Dnes* a *Blesk*, a zda se tyto mediální reprezentace dané kolektivity mění v průběhu času a zda existují odlišnosti v jednotlivých tiskovinách. Základem výzkumu mediálního obrazu Romů se stala obsahová analýza novinových článků z celostátně vydávaných deníků *Blesk* a *MF Dnes*, jeden zástupce bulvárního tisku a jeden zástupce seriózního tisku. Oba deníky o sobě uvádějí, že jsou nejčtenějšími deníky ve své kategorii.

Pro zjištění, jaký mediální obraz o romské populaci konstruují média, byla zvolena kvantitativní obsahová analýza, která zachycuje změny a vývoj v informování o Romech ve sledovaném období, které bylo stanoveno v rozmezí od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2016. Zaměřuje se na pozornost věnovanou jednotlivým tématům, a jak se měnila v průběhu času ve sledovaném období. Kvantitativní obsahovou analýzu dále doplňuje kvalitativní obsahová analýza několika vybraných textů. Kvalitativní obsahová analýza se v rámci tohoto šetření stala doplňkovou k té kvantitativní, zaměřuje se na způsob, jakým je o daných tématech v obou denících psáno. Pro lepší ilustraci mediálního obrazu jsou některé z analyzovaných textů v diplomové práci přímo uvedeny.²

Pro možné provedení obsahové analýzy byla použita databáze mediálních článků společnosti *Anopress IT, a. s.*, která vlastní digitální novinový archiv všech od roku 1996 a dále digitální archiv v rámci předplatného *MF Dnes*, který obsahuje veškeré výtisky *MF Dnes* od roku 2009. Pro vyhledání textů o romské menšině byla použita klíčová slova: Róm, Romové, Cikán, Cikáni, Paterčata a Nepřizpůsobivý, přičemž vyhledávač databáze zobrazuje i články, ve kterých se vyskytuje kořen klíčového slova. Zobrazuje i takové, ve kterých se vyskytují klíčová slova v této i modifikované podobě.

V rámci sledovaného období bylo na základě klíčových slov v *Blesku* nalezeno 800 článků a v *MF Dnes* 5875. Po bližším zkoumání byly vyřazeny ty, které se obsahově Romů netýkaly, zejména šlo o texty, kde figurovalo jméno policejní tiskové mluvčí Aleny Romové, dále pak stati o uvedení muzikálu *Cikáni jdou do nebe*, hudebního klubu *U Cikána* či o Římu, který byl v psané podobě uveden jako Roma. Po této selekci zbylo k analýze 347 článků v *Blesku* a 1889 v *MF Dnes*. Všechny nalezené stati ze sledovaného období, které

---

² SEDLÁKOVÁ, R. *Výzkum médií*. 2014, s. 309-328.

odpovídaly klíčovým slovům a vztahovaly se k romské menšině, byly pro oba deníky podle obsahu roztrženy do následujících 13 kategorií:

- 1) Kriminalita
- 2) Protesty
- 3) Diskriminace
- 4) Extremismus, rasismus, xenofobie, potvrzování stereotypů
- 5) Bydlení/soužití
- 6) Vzdělání
- 7) Volby
- 8) Paterčata
- 9) Sociální politika
- 10) Kultura
- 11) Politika
- 12) Historie
- 13) Jiné

Na základě získaných dat z jednotlivých kategorií článků bude sestaven mediální obraz za sledované období pro *Blesk* a pro *MF Dnes*. Oba mediální obrazy budou následně porovnány a bude zkoumáno, v čem se liší a v čem se shodují.

3 Literární rešerše

Tato kapitola se věnuje nejdůležitějším publikacím a studiím, které se vyjadřují k otázce médií a konstrukce reality, dále pak k tématu produkce mediálních obrazů o Romech.

Z hlediska pochopení konstrukce reality je zásadní publikace amerických psychologů Petera L. Bergera a Thomase Luckmanna *Sociální konstrukce reality*, která je první prací moderní sociologie, jež se snaží systematicky popsat realitu jako sociálně vytvářený a podmíněný jev.³ Čeští autoři Jan Jiráček a Barbora Köppllová se ve svých publikacích, které zahrnují aktuální trendy a postřehy k fungování masmédií, věnují nastínění pozice a síly médií ve společnosti. Zabývají se nejen fungováním médií, ale i jejich možným vlivem na společnost a jakým způsobem zasahují do každodenního života jedince a společnosti.⁴

Ze zahraničních autorů lze k problematice médií uvést Denise McQuaila, který se rovněž zabývá teoriemi a fungováním médií a jejich možným vlivem na společnost. Publikace McQuaila jsou považovány za studijní základ pro orientování se v problematice médií. Z hlediska zmapování vývoje českých médií lze zmínit Jaroslava Huka, který se zabýval vztahem žurnalistiky, politiky a společnosti po roce 1989.⁵ Vlivům veřejného mínění a médií co by jednoho z faktorů, který veřejné mínění utváří, se věnovali autoři Maciej Iłowiecki a Petr Žantovský.⁶

Tématem zobrazování menšin v tisku se zabývá řada autorů, ze zahraničních lze zmínit Teun van Dijk, který popisuje aktuální trendy v informování o menšinách, jak se mění užívané stereotypy i formy rasismu ve vztahu k menšinám.⁷ Způsobu referování médií o cizincích/menšinách se věnují i české neziskové organizace, např. Multikulturní centrum Praha a Člověk v tísni. Multikulturní centrum Praha vydalo sborník *Nečitelní cizinci: Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*⁸ a *Cizinci, naši a média: mediální analýzy*.⁹

---

³ BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vedení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 214 s.

⁴ JIRÁK, J. KÖPPLLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha, Portál s. r. o., 2007, 208 s.

⁵ HUK, J. *Sociologie médií*. Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008, 136 s.

⁶ IŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 1. vyd., Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008, 120 s.

⁷ DIJK, Teun A. van. *Communicating racism: ethnic prejudice in thought and talk*. Newbury Park: Sage, 1989. 437 s. (s. 45 – 46).

⁸ KARHANOVÁ, K.; KADERKA, P. Jazyk, styl a etnicita v masových médiích. In HOŘAVOVÁ, Barbora, et al. *Nečitelní cizinci: Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*. Multikulturní centrum Praha, 2003.

⁹ ČERNÁ, M. *Cizinci, naši a média: mediální analýzy*. Praha: Multikulturní centrum ve spolupráci s UNHCR, 2007. 106 s.

Přímo mediálním obrazem Romů v České republice se zabývá výzkumná zpráva českých autorů Petry Klvačové a Tomáše Bitricha¹⁰. Člověk v Tísni vydal publikaci *Očernění, etnické menšiny v médiích*.¹¹ Nejaktuálnější výzkumy mediálního obrazu Romů v České republice proběhly v roce 2012 a 2013, obě výzkumná šetření byla součástí *Zprávy o stavu romské menšiny v České republice*, kterou za uplynulý rok vydal Úřad vlády České republiky. Výzkum z roku 2012 i 2013 byl reakcí na události, které se staly v době před provedením výzkumu. Šetření z roku 2012 se zabývalo mediálním obrazem od poloviny roku 2011 do poloviny roku 2012 (od nepokojů na Šluknovsku až po údajné napadení chlapce v Břeclavi). Výzkum z roku 2013 se zaměřoval na mediální obraz za prvních osm měsíců roku 2013 (nepokoje v Duchcově a Českých Budějovicích).¹²

---

¹⁰ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. Praha, 2003, 72 s.

¹¹ KARHANOVÁ, K., HOMOLÁČ, J. In. Protěžují novináři Romů? *Očernění, etnické menšiny v médiích*. 2003, 47 s.

¹² Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2012. s. 131 -133 [online] 2012 [cit. 10. 3. 2017] dostupné z WWW:

< https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf >.

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2013. s. 105 – 109 [online] 2013 [cit. 11. 3. 2017] dostupné z WWW: < <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2013.pdf> >.

4 Teoretická část

4.1 Média a realita

Sociologie, případně i jiné humanitní a společenské vědy již nějakou dobu vnímají realitu jako sociálně podmíněný jev, který vzniká činnostmi určitých jedinců a společností. Dá se konstatovat, že je vytvářen konkrétními jedinci a společnostmi. Realitou, přesněji řečeno realitou každodenního života se zabývají sociologové Peter L. Berger a Thomas Luckmann ve stěžejním díle *Sociální konstrukce reality* z roku 1966, která je první prací moderní sociologie, jež se snaží systematicky popsat realitu jako sociálně vytvářený a podmíněný jev. Na základě popisu vytváření a udržování reality každodenního života autoři dokládají sociálně konstruovanou povahu reality. Podle autorů není realita daná, ale je utvářena vzájemnou interakcí.¹³

Základními pojmy, se kterými výše uvedení autoři operují, jsou pojmy realita a vědění. Realitu definují jako „*vlastnost náležející jevům, kterým přisuzujeme existenci nezávislou na naší vůli*“¹⁴ a vědění je dle nich „*jistota, že tyto jevy jsou skutečné a jsou nositeli určitých vlastností*“.¹⁵ Rovněž ale poukazují na to, že reality a vědění se ve společnostech a i u jedinců mohou velmi zásadně lišit vzhledem k tomu, co je v konkrétní společnosti považováno za vědění. A že rozhodujícím faktorem není platnost vědění, ale jeho danost.¹⁶ Z toho vyplývá, že realita nemusí být vždy stejná, a že nemusí být jen jedna jediná, ale že jich může být bezpočet. Podobně jako každý jedinec má svou vlastní realitu, tak i každá společnost nebo skupina určitých lidí má svoji vlastní realitu. Mezi těmito realitami denně dochází k vzájemnému působení, setkávají se a ovlivňují se. K nejintenzivnějšímu vzájemnému působení dochází při setkání minimálně dvou lidí tvář v tvář, kdy si jedinci plně uvědomují realitu toho druhého, do které bezprostředně nahlízejí. Vnímání realit bývá proměnlivé, dochází k intenzivní výměně informací a to nejen verbální komunikací, ale významnou roli mají i neverbální procesy. Nejintenzivněji vnímá člověk svou vlastní realitu, realitu jiných lidí nebo odlišných společenských kultur chápe většinou jako něco, co je vzdálené a těžce dostupné.

---

¹³ V České republice vyšla až v roce 1999.

¹⁴ BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vedení*. 1999, s. 9.

¹⁵ BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vedení*. 1999, s. 9.

¹⁶ BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vedení*. 1999, s. 25-28.

Utváření a zároveň udržování skutečnosti tvoří proces, který Berger s Luckmannem vysvětlují pomocí externalizace, institucionalizace, objektivizace a internalizace. Pomocí procesu externalizace jedinci vystupují ze sebe sama a pomocí institucionalizace třídí a vytvářejí vzorce pro své činnosti a situace. Klíčovou fází v procesu utváření reality je fáze objektivizace, během níž se externalizované skutečnosti stávají objektivními. Jednu z hlavních rolí při objektivizaci má jazyk. Ten je chápán jako nástroj, který dává objektivizovanému sociálnímu světu logiku a jako systém znaků umožňuje lidem předávat a sdílet znalosti. Při objektivizaci dochází k tzv. habitualizaci, což je proces, během něhož se vytváří modely a vzorce, které slouží k tomu, aby člověk byl schopen vykonávat konkrétní činnost, aniž by musel vynaložit na tuto činnost větší úsilí. Zjednodušeně řečeno, vytváří si modely a vzorce, aby následně určitou opakující se činnost provedl automaticky, bez toho, aby nad ní dlouze přemýšlel. Poslední stupeň, který proces k vytvoření reality uzavírá, autoři nazvali internalizace. Pro tuto fázi je typické, že jedinec do své reality přijímá podněty ze svého okolí a rovněž i z reality, která je objektivní díky objektivizaci.¹⁷

Karel Murdza v knize *Masová média a veřejné mínění* uvádí ve vztahu k formování reality Thomasův teorém, ze kterého vyplývá, že není podstatné, jaké věci objektivně jsou, ale jak je lidé definují, jak jim rozumí a potom podle toho jednají. Jinak řečeno, lidé jednají podle toho, jak si vyloží svět, nikoliv podle toho jaký svět doopravdy je. A uznají-li, že nějaká situace je reálná, tak reálnou opravdu je.¹⁸

Sociální konstruktivismus vysvětluje principy, na základě nichž dochází k utváření a udržování skutečnosti. Pro uvažování o médiích a jejich vztahu ke společnosti je proto nedílnou součástí a základní podstatou. Z hlediska poznávání médií, lze vysledovat dvě základní teorie a to konstrukcionistickou a reflexivní, které jsou k sobě určitými protipóly. Jádrem reflexivní teorie je, že předem existuje skutečnost, která se více nebo méně odráží v systému protokolace skutečnosti. V případě médií lze interpretovat tak, že nakolik se shoduje skutečnost s jejím mediálním odrazem, natolik je objektivní. Naproti tomu podle konstrukcionistické teorie skutečnost vzniká až jako důsledek definiční schopnosti záznamových soustav skutečnosti.¹⁹

---

¹⁷ BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vedení*. 1999, s. 205.

¹⁸ MURDZA, K. In URBAN, L. DUBSKÝ, J. MURDZA, K. *Masová komunikace a veřejné mínění*. 2011, s. 168.

¹⁹ REIFOVÁ, I. a kol. *Slovník mediální komunikace*. 2004, s. 107.

Irena Reifová uvádí, že Winfried Schulz chápe rozdíl mezi konstruktivistickou a reflexivní teorií médií jako konflikt mezi tzv. ptolemaiovskou a kopernikovskou logikou. Ptolemaiovská logika se shoduje s reflexivní teorií. V rámci této logiky je masová komunikace prezentována jako nástroj záměrného vychýlení jinak poznatelné, dostupné a pravdivě zpodobnitelné reality. Pozornost je v rámci této logiky zaměřena na to, jak vzniká rozpor mezi mediálním zobrazením a skutečností. Zkoumá se například negativita a senzacechtivost mediálních obsahů, stereotypy v zobrazování etnických menšin, nevyvážené informování o páchání kriminality apod. Dle Schulze vychází ptolemaiovská logika z předpokladu, že masová média jsou ve společnosti cizorodým prvkem. Masová média jsou chápána jako technika nasazená proti vyváženému zprostředkování reality, která má schopnost manipulovat obraz světa v zájmu osob majících kontrolu nad médii. Podle ptolemaiovské logiky lze prostřednictvím masmédií objektivně zobrazit realitu, avšak zájmy stojící v řízení masových médií tuto možnost záměrně znemožňují a zneužívají je k manipulaci obrazu světa tak, aby výsledné sdělení bylo pro ně výhodné.²⁰

Kopernikovská logika se shoduje s konstruktivistickou teorií. Realita zde není předmětem, ale je výsledkem komunikace, vzniká až jako intersubjektivní dohoda z hlediska toho, co budeme považovat za realitu. Před tím než dojde na diskurz o tom, co bude či nebude obsahovat pojem „realita“, žádná skutečnost jako sociálně relevantní fakt neexistuje. Média jsou v kopernikovské logice chápána jako spolutvůrci sociální skutečnosti, která by bez jejich příspěvku vůbec neexistovala. Nejsou vnímána jako manipulativní cizorodý prvek, jak na ně nahlíží ptolemaiovská logika. Ptolemaiovská logika kritizuje určité aspekty mediální reality, které považuje za doklad špatného fungování médií (např. nedostatek mediální etiky či profesionality novinářů), naproti tomu kopernikovská logika považuje tyto aspekty za nevyhnutelné vedlejší účinky, či za žádoucí funkce komunikace.²¹

Pokud bychom měli shrnout spor mezi konstruktivistickou a reflexivní teorií, jde o způsob vnímání toho, kde ve vztahu k médiím začíná to, co označíme za realitu. Reflexivní teorie zastává názor, že realita je to, co se stalo a o čem nám podávají média informace. Avšak vinou různých okolností je nám realita ne vždy přesně podána. Konstruktivistická teorie se kloní k názoru, že to, co budeme považovat za realitu, je to, co vznikne jako výsledek interpretace médií o konkrétní události a to, jak si publikum danou interpretaci vyloží.

---

²⁰ REIFOVÁ, I. a kol. *Slovník mediální komunikace*. 2004, s. 107.

²¹ REIFOVÁ, I. a kol. *Slovník mediální komunikace*. 2004, s. 109.

Média se významným způsobem podílejí na utváření reality a dokáží vytvořit realistickou představu o skutečnosti, ovšem co je realistické, nemusí být ještě reálné. Opakem realistického je fikce. Problém je v tom, že reálné s fikcí se překrývá a ne vždy se dá rozpoznat, co je reálné a co fikce, o čemž svědčí jeden z příkladů nejznámější fikce v ČR, kauza „Český sen“.²²

4.1.1 Vliv médií na společnost a jednotlivce

V dnešní době jsou média již nedílnou součástí každodenního života, jejich prostřednictvím dostává veřejnost stále nové a nové informace. Média mají vliv na každodenní život lidí a ovlivňují to, jakým směrem se ubírá jejich uvažování a jednání. Média jsou považována za významnou společenskou instituci, neboť velkou část poznatků o sociální skutečnosti, v níž žijeme a k níž se vztahují, získáváme převážně z médií. Autoři Jiráček a Köpplová uvádějí, že i když o vlivu médií lidé nepochybují, je jen velmi obtížné vysledovat, čím a do jaké míry média ovlivňují společnost. Problematicky vidí možné zkoumání vlivu médií v tom, že média nelze samostatně izolovat od všeho ostatního a nezávisle je zkoumat. Navzdory tomu, že je velmi složité vysledovat, do jaké míry souvisí informace z médií s postojem veřejnosti, je pravděpodobné, že určitá souvislost mezi médii poskytovanými informacemi a postojem veřejnosti zde bude.²³

Denise McQuail uvádí, že: „*Masová média (zejména noviny, televize, rozhlas) mají v moderních společnostech zásadní a stále vzrůstající význam.*“²⁴ S tímto výrokem nelze než souhlasit, neboť díky svému vlivu se právě média, krom osobní zkušenosti, podílejí na konstrukci každodenního života jedince. Autor předkládá několik důvodů, proč mají média tak zásadní roli uvnitř společnosti a proč je publikum nebere v úvahu jako aktéra konstrukce sociální reality. V pěti bodech McQuail definuje média jako:

- zdroj moci – lze je využít jako prostředek vlivu, ovládnutí a prosazování změn ve společnosti
- prostředí, ve kterém se odehrávají mnohé z událostí národního či mezinárodního významu;
- podstatný zdroj informací pro výklad sociální reality a představ o ní;

---

²² MURDZA, K. In URBAN, L. DUBSKÝ, J. MURDZA, K. *Masová komunikace a veřejné mínění*. 2011, s. 168.

²³ JIRÁK, J. KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 2007, s. 151–154.

²⁴ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2002, s. 21.

- zásadní klíč ke slávě a k postavení známé osobnosti, stejně tak k účinnému vystupování na veřejnosti;
- zdroj uspořádaných a veřejně sdílených významových soustav, jež empiricky i hodnotově definují, co lze považovat za normální. Odchylky jsou pak zaznamenány a poměřovány s tím, co je společností považováno za akceptovatelnou podobu normality.²⁵

Výše zmíněné role médií zapříčiňují, že jimi prezentované mediální sdělení veřejnost vnímá jako objektivně dané pravdy.

V monografii *Veřejné mínění* dochází americký filozof Walter Lippmann k závěru, že lidé jednají nikoliv na základě toho, co se skutečně stalo, ale že jednají na základě toho, co si myslí, že se stalo. Jednají dle obrazů a sdělení, které jim jsou v médiích předkládány, přejímají význam a výklad daný novináři.²⁶ Jak již zde bylo zmíněno, vliv médií spočívá v tom, že určují témata, o kterých se mluví, či která jsou naopak tabuizována. Tím, že třídí zprávy podle důležitosti, předkládají veřejnosti témata, která pokládají za klíčová. Uplatňuje se zde teorie agenda-setting od autorů Donalda Shawa a Maxwella McCombsa. Tato teorie vychází z předpokladu, že určité téma zprostředkované prostřednictvím médií se stane převládajícím tématem veřejné diskuze. Hlavní uplatnění této teorie je především v politických soubojích, ale lze ji využít např. k promítání sociálních nerovností, zájmů různých sociálních skupin apod. Může se to týkat např. genderové problematiky, zobrazování dětství či etnických skupin.²⁷

Vliv médií na jednotlivce je přisuzován tomu, že se média podílejí na jeho socializaci, na jeho začlenění se do společnosti, čímž se podílejí na formování jednotlivce a na utváření podoby vztahů, které jsou uvnitř společnosti.

4.1.2 Předpokládané působení médií a předpokládané konkrétní účinky

Vzhledem k velkému množství hypotéz či různých domněnek o dopadech médií je možné určit některé trvalejší obecné parametry, lze definovat jednotlivé typy účinků. Jednou z hlavních rolí je časový rozměr pozorovaného dopadu, jeho bezprostřednost a krátkodobost nebo naopak postupné prosazování v delším časovém období. Dále pak zdali byl účinek

---

²⁵ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2002, s. 21.

²⁶ LIPPMANN, W. *Veřejné mínění*. 2015, s. 73.

²⁷ JIRÁK, J. KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 2007, s. 182.

vyvolán přímo podnětem z médií (např. reakce na určitou zprávu), nebo zda ho někdo další zprostředkoval. A poslední rozměr je záměrnost, či nezáměrnost vyvolaného účinku. Tyto tři parametry v kombinaci s tím, jaká je povaha účinku, koho se změna týká a jak je intenzivní, představují základní kritéria pro určení jednotlivých typů a předpokládaných vlivů. Předpokládané účinky médií lze dělit na krátkodobé a dlouhodobé; přímé a nepřímé; plánované a neplánované.²⁸

Předmětem řady teorií a domněnek jsou předpokládané účinky médií na jednotlivce či na společnost, z čehož plyne, že výčet předpokládaných účinků je demonstrativní, nikoliv taxativní. Tento výčet nebude nikdy konečný. Autoři Burton a Jiráček²⁹, McQuail³⁰ nebo Huk³¹ sestavili seznam nejčastěji diskutovaných účinků, přičemž zdůrazňují, že se jedná o předpokládané nikoliv prokázané účinky médií: Změna postoje, myšlení a poznávání; Kolektivní reakce/morální paniky; Individuální reakce/emocionální odezvy; Nastolování agendy; Zestejnění informací; Zesílení; Odcizení; Znecitlivění; Učení; Socializace; Společenská kontrola; Definování skutečnosti; Podpora a posilování dominantní ideologie; Trivializace.

McQuail uvádí čtyři kategorie účinků: plánované, neplánované, krátkodobé, dlouhodobé a vyobrazil je na grafu, kde tyto kategorie rozdělil podle času a záměrnosti. Následně do těchto kategorií zařadil jednotlivé účinky. Mezi krátkodobé plánované účinky řadí individuální odezvu, mediální kampaň, dozvídání se zpráv. Šíření pokroku, šíření zpráv, šířením inovací, distribuci znalostí řadí McQuail mezi dlouhodobé plánované účinky. Protipólem k nim jsou dlouhodobé neplánované účinky, mezi něž řadí socializaci, společenskou kontrolu, vyznění událostí, definování reality a konstrukce významu. Poslední kategorií jsou krátkodobé neplánované účinky, mezi které patří institucionální změna a kulturní změna.³²

4.1.3 Média a veřejné mínění

Základem působení masových médií a patrně jedním z nejdůležitějších nástrojů demokracie je veřejné mínění. Úkolem demokracie je totiž realizování vůle většiny a

---

²⁸ JIRÁK, J. KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 2007, s. 173.

²⁹ BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. 2001, s. 353–357.

³⁰ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2002, s. 367–370.

³¹ HUK, J. *Sociologie médií*. 2008, s. 31–39.

³² MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2002, s. 367, 368.

zároveň vytváření nejlepších možných podmínek pro menšinu. Masová média mají při tom reprezentovat veřejné mínění v dané záležitosti, sdělovat je a chránit před manipulací.³³

Takto by měla vypadat ideální konstrukce:

- veřejné mínění – projev vůle společnosti v dané záležitosti;
- masmédia – reprezentují ji a kontrolují, jak moc ji politici respektují;
- demokratické vlády a instituce – respektují veřejné mínění a realizují ho.³⁴

Veřejné mínění má odrážet skutečné a dominantní názory a hodnocení (např. preferování nějakého názoru na řešení konkrétního problému). Poznávání veřejného mínění má mít podstatný vliv na správné řízení politiky. Veřejné mínění by mělo mít možnost dostatečného projevení, aby bylo natolik zřetelné, že se politici a instituce již nemohou tvářit tak, že ho neznají, a interpretovat ho v souladu se svými zájmy. Veřejné mínění by mělo být natolik zřetelné, aby s ním politici a instituce nemohli manipulovat ve prospěch vlastních zájmů. Z toho plyne, že pravdivé veřejné mínění je významnou složkou společenské kontroly nad vládou a spolu se svobodou slova ho lze považovat za základ demokracie. Je nezbytné, aby veřejné mínění bylo pravdivé, neboť veřejné mínění vždy podléhalo a podléhat i nadále bude různým způsobům manipulace ze strany těch, kdož si chtějí utvořit nástroj pro upevnění své moci a pro boje za své zájmy. Reálná situace je však hodně vzdálená od uvedeného ideálního stavu a veřejným míněním je manipulováno jak v zájmu politiků, tak masmédií. Navíc se ukazuje, že ani samotné veřejné mínění není vždy zárukou nejlepšího řešení a etickou směrnicí, neboť se obvykle nemanipuluje jen s výsledky veřejného mínění, ale i s informacemi sdělovanými skrze média, na základě nichž se může utvářet názor veřejného mínění k určité problematice.³⁵

Veřejným míněním obecně a vztahem veřejného mínění a demokracie se zabýval rovněž i Lippmann, který se zamýšlel nad tezí, že veřejné mínění je hybnou silou demokracie, přičemž poukazuje na fakt, že k veřejnému mínění neexistuje mnoho literatury³⁶, že knihy věnující se politickým stranám a vládě se již nezabývají tím, co je veřejné mínění a jak se formuje. Veřejné mínění se považovalo za dané a američtí autoři publikací o politice se spíše zajímali o to, jak přimět vládu, aby jednala v souladu s vůlí společnosti nebo naopak zabránit

---

³³ IŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 2008, s. 53.

³⁴ HAGEN L. In REIFOVÁ I a kol., *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2004, s. 51.

³⁵ IŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 2008, s. 53.

³⁶ Neexistence většího množství literatury na téma veřejné mínění se týká doby vzniku této knihy, dvacátá léta, 20. století.

tomu, aby vůle společnosti neohrožovala cíle, které vláda považuje za důvod své existence. Jinými slovy je zde snaha o hledání, jak si veřejné mínění ochotit, nebo jak ho respektovat.³⁷ Na příkladu totalitních států se ukázalo, že veřejné mínění lze řídit, falšovat, či mu nedat prostor k projevení. V současnosti vidáme, že veřejným míněním bývá manipulováno i v demokratických státech. Dnes jsou k dispozici velmi dokonalé systémy výzkumu obsahu veřejného mínění a pravidel, kterými se řídí. Obsah veřejného mínění zkoumají specializované státní nebo soukromé instituce.³⁸

Pravidla, kterými se řídí veřejné mínění, nejsou prozkoumaná dokonale (mění se vlivem času) navzdory tomu, že některá tvrzení jsou již dostatečně zdůvodněna. Některá pravidla se mohou zdát velmi banální, ale v sociálních vědách musí být zdůvodněna i tvrzení, která jsou považována za zřejmá a všeobecná, neboť samozřejmost se nerovná pravdivosti.³⁹

Veřejné mínění je diferencované a nestálé, nepředstavuje jen souhrn názorů jednotlivců, utváří novou kvalitu, která se řídí svými pravidly častokrát jinými, než jsou pravidla pro mínění jednotlivce. Až příliš často se v něm mohou objevovat předsudky, návyky, dokonce i prvky nenávisli, nepřátelství a intolerance. Veřejné mínění má v demokratické společnosti důležitou úlohu jako prvek společenské kontroly a realizování nátlaku stylem, který uznala za prospěšný pro společnost sama společnost.⁴⁰ Pomocí různých metod lze veřejné mínění zmanipulovat.⁴¹

Vztahy mezi veřejným míněním a masmédií, která je mají interpretovat, nejsou ani jednoduché ani jednoznačné a podléhají svým vlastním zákonitostem. Obecně lze říci, že veřejné mínění reprezentuje názory, které dominují ve společnosti, nebo v daném společenství, ale ne vždy a všude. Masmédia vyjadřují veřejné mínění, ale zároveň jej též i ovlivňují a v určité významné části i dotvářejí. Z čehož vyplývá i etická zodpovědnost masmédií a novinářů. Neobjektivní nebo falešná informace může znemožnit pravidelný rozvoj a projev veřejného mínění.⁴²

Veřejné mínění může řídit a ovlivňovat záměrná propaganda, anebo skrytá persuaze, upřednostňování a předkládání názorů společenských autorit, jejichž názory a hodnocení

---

³⁷ LIPPMANN, W. *Veřejné mínění*. 2015, s. 204.

³⁸ V USA např. Gaullupův institut, který se věnuje výzkumu veřejného mínění vlivu reklamy, sledovanosti masmédií apod. V České republice jsou institucemi zabývající se výzkumem veřejného mínění např. STEM, IVVm, Factum-Intentio atd.

³⁹ IŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 2008, s. 54.

⁴⁰ Což nemusí být vždy totožné s objektivním prospěchem.

⁴¹ IŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 2008, s. 55.

⁴² IŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 2008, s. 55.

jsou v dané chvíli „objektivní, správné a mravné“, aby je za takové považovali i ostatní lidé. Pravidelný rozvoj a objektivitu veřejného mínění zvyšuje pluralismus nositelů názorů, ale rovněž i jejich co nejvyšší objektivita a neutralita, což platí zejména o televizi. Možnost dialogu a diskuze, přístup k pravdivé informaci a pluralismus médií jsou podmínkami pro svobodné vytváření veřejného mínění.⁴³

Často se nebere v potaz, že veřejné mínění je subjektivní, z čehož vyplývá, že může obsahovat nesprávné nebo neetické aspekty. Jedná se o jeden z podstatných zdrojů omylů a chyb ve společnosti i mezi společenskými elitami: Ztotožnění nějakého hodnocení s pravdou jenom proto, že toto hodnocení je všeobecné. Jinými slovy všeobecné názory či úsudky nemusejí být vůbec pravdivé jen proto, že jsou všeobecné. Mediální manipulace bývá zpravidla uskutečňována prostřednictvím konkrétních metod, které jsou ve většině případů vědomé a záměrné. Ve zbylých případech jsou pak důsledkem malé znalosti nebo nedostatečné kompetentnosti novinářů. Mezi nejčastější techniky manipulování veřejným míněním patří: „Zamlčování nepohodlných informací; Zveřejňování neověřených informací; Záměrné obviňování; Invektivy a nálepky; Manipulace pomocí titulků a perexů; Metoda „překrytí“; Metoda zdánlivých autorit; Propagování historické ztráty paměti; Agresivita a sex na přání; Využití strachu⁴⁴; Ovlivňování emocí; Simulace (předstírání) objektivity a neutrality; Objektivizace reality; Technika pochlebování“.⁴⁵

4.2 Stereotypy

Z výše uvedeného vyplývá, že média mohou hrát významnou roli při vytváření a šíření stereotypů, zejména pokud se jedná o témata, v nichž publikum nemá vlastní zkušenost s konkrétní skupinou. Je více než pravděpodobné, že takto „nezkušené“ publikum bude považovat za skutečnost to, co si o dané skupině myslí „ti druzí“, respektive to, co jim je předkládáno prostřednictvím médií.

Vzhledem k dnešní medializované společnosti dochází k předávání a vytváření stereotypů samotnými sdělovacími prostředky. V kontextu sociálních věd byl pojem

---

⁴³ IŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 2008, s. 77–102.

⁴⁴ Např. Martin Konvička a jeho hnutí Islám v ČR nechceme, které využívá šíření strachu z uprchlíků a muslimů obecně pro své vlastní politické ambice nebo postavení prezidentské kampaně Miloše Zemana na vyvolání strachu z prolomení tzv. „Benešových dekretů“, pokud dojde ke zvolení Karla Schwarzenberga prezidentem.

⁴⁵ IŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 2008, s. 77–102.

stereotyp prvně použit Lippmannem v knize *Veřejné mínění*, ve které stereotypy definoval jako: „*uspořádaný, více či méně konzistentní obraz světa, kterému jsme přizpůsobili naše zvyklosti, preference, schopnosti, pohodlí a naděje.*“⁴⁶ Stereotypy jsou nedílnou součástí každodenního života, neboť nám pomáhají regulovat vnímání a hodnocení určitých skupin jevů. Podstatnou funkcí stereotypů je ovlivňování názorů, mínění, postojů a chování. Z toho plyne, že častěji přijímáme názor ostatních, než vycházíme z vlastní zkušenosti. Z Lippmannovi definice lze dovodit, že je mnoho zdrojů, které nám vtiskují stereotypy. V prvé řadě je to rodina, kde v důsledku výchovy, postojů a vzoru rodičů jsou dětem předávány informace o nejbližším okolí z pohledu rodičů. Dále pak lze zmínit roli médií, jimiž podávaná sdělení jsou veřejností považována za všeobecně přijímané závěry, hodnoty apod.⁴⁷

Americký psycholog Gordon W. Allport definuje stereotyp jako: „*Příliš silné přesvědčení spojené s nějakou kategorií. Jeho funkce spočívá v tom, že má ospravedlnit naše chování a postoj vůči této kategorii.*“⁴⁸ Při své definici stereotypu polemizuje s Lippmannem, když vyzdvihuje jeho popisnost, ale upozorňuje na dle něho chatrnou teoretickou stránku, zmiňuje zaměňování stereotypů s kategorií. Stereotyp není synonymem ke kategorii a naopak, stereotyp lze chápat jako určitou ustálenou představu, která kategorii provází. Což vysvětluje na příkladu, že třeba kategorie „černocho“ je pro řadu lidí prostým neutrálním, nehodnotícím pojmem, který se pouze vztahuje k rasovému kmeni. Stereotyp vznikne teprve tehdy, pokud tuto kategorii zatížíme názory typu, že „černoši“ jsou muzikální, líní, pověřčiví apod.⁴⁹ Stereotyp vzniká přidáváním kladných nebo záporných vlastností k určité kategorii, kdy postupem času považujeme tyto přidané vlastnosti za pravdivé a dogmatickým lpěním na spojitosti mezi kategorií a určitou vlastností vzniká následný stereotyp.⁵⁰

Stereotyp je obvykle spojován s negativním vyobrazením, což nemusí být úplně pravda, stereotypy lze konstruovat i pozitivní, zejména pokud se jedná o vlastní skupinu nebo skupinu, ke které máme pozitivní vztah, příkladem může být v českém prostředí převažující pozitivní obraz husitů. Jan Kosek v monografii *Právo na předsudek* rozděluje stereotypy na heterostereotypy a autostereotypy. Heterostereotypy se týkají cizího prostředí, zatímco

---

⁴⁶ LIPPMANN, W. *Veřejné mínění*. 2015, s. 84.

⁴⁷ LIPPMANN, W. *Veřejné mínění*. 2015, s. 83.

⁴⁸ ALLPORT, G., W. *O povaze předsudků*. 2004, s. 215.

⁴⁹ Jedná se o příklad Allporta, v současné době věda nepoužívá pojmy jako černocho nebo rasa.

⁵⁰ ALLPORT, G., W. *O povaze předsudků*. 2004, s. 216.

autostereotypy jsou spojovány se sociálním okolím, do něhož jedinec patří. Dalo by se to shrnout tak, že se jedná o obraz těch druhých, který je tvořen pomocí heterostereotypů a obraz nás samotných, který je tvořen pomocí autostereotypů.⁵¹

Český etnolog Filip Tesař se v knize *Etnické konflikty* mimo jiné zabývá rolí předsudků a stereotypů v rámci etnických konfliktů. V rámci stereotypů se zde zabývá konceptem in-group a out-group. Tyto pojmy jsou dle Tesaře do češtiny nepřeložitelné, nicméně dají se ztotožnit s viděním reality kolem nás za pomoci pojmů „my“ a „oni“. K in-group přistupujeme na základě vztahu „já – „my“ a k out-group přistupujeme na základě vztahu „my“ – „oni“. Tesař uvádí, že na základě experimentů Henriho Tajfela vyplývá, že pozitivněji hodnotí lidé in-group oproti out-group a jsou náchylnější upřednostňovat in-group a diskriminovat out-group i v případě, že:

- mezi skupinami neexistuje konflikt zájmů;
- obě skupiny nejsou zatíženy vzájemným historickým konfliktem;
- příslušníkům in-group z diskriminace příslušníků out-group neplyne žádný zisk.⁵²

Jak již bylo zmíněno v Lippmanově definici stereotypů, jedinci si vytvářejí zjednodušené obrazy světa, kterými na něj nazírají. Tyto zjednodušené obrazy reality se promítají i v konceptu in-group a out-group, kde za pomoci stereotypů vytváříme jasnější hranice mezi „my“ a „oni“. Stereotypy in-group mají spíše pozitivní povahu oproti stereotypům out-group. V návaznosti na dělení stereotypů představují in-group spíše autostereotypy, kdežto out-group reprezentují spíše heterostereotypy. V rámci in-group máme tendenci potlačovat negativní charakteristiky a vyzdvihujeme pozitivní, u out-group je to přesně naopak. Směrem dovnitř posilují stereotypy pozitivní vazby a směrem ven posilují agresí, což by vysvětlovalo emotivní vztah k symbolům reprezentující identitu in-group. Upřednostňováním in-group se dostáváme k etnocentrismu, projevy nepřátelství se dostáváme ke xenofobii.

Etnocentrismus je přesvědčení o nadřazení vlastní kultury či komunity nad ostatními, bez ohledu na to, zda se jedná o vědomé nebo nevědomé přesvědčení. Tesař uvádí, že na základě snadnosti, se kterou etnocentrismus přijímáme a na základě obtížnosti, se kterou se mu snažíme odvyknout, lze dospět k závěru, že etnocentrismus je evolučním dědictvím. Etnocentrismus není ale pouze lidským specifíkem, což Tesař dokládá na příkladu

---

⁵¹ KOSEK, J. *Právo (n)a předsudek*. 2011, s. 88.

⁵² TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. 2007, s. 66.

experimentu se šimpanzicí Washoe. Šimpanzice Washoe byla vychovávána mezi lidmi, ke komunikaci používala znakovou řeč, při listování fotografiemi, na kterých byla zobrazena ona a další šimpanzice, selektivně dala vlastní fotografie na samostatnou hromádku, ostatní fotografie nechala pospolu. V jiném experimentu byla dána mezi jiné šimpanzice, Washoe se jich stranila a posunky znakové řeči označila ostatní šimpanzice za „černé brouky“.⁵³

V etnocentrismu se svým způsobem promítá rasismus, zejména ve vědomém etnocentrismu. V souvislosti s out-group byl zmíněn pojem xenofobie, který je hojně užíván, ale málokdy definován. Xenofobii lze na základě obecné shody definovat jako: „*negativní postoj vůči jiným, skutečně nebo domněle odlišným lidem, který je spojen s nedůvěrou, strachem, pocitem ohrožení plynoucím z vědomí jejich existence či přítomnosti a často agresivním chováním vůči nim.*“⁵⁴ Působí pak jako logický doplněk etnocentrismu, avšak není výhradně vázána na etnicitu. Xenofobie je možná na základě existence etnocentrismu, je živnou půdou pro diskriminaci a diskriminace je zdrojem konfliktu. Etnocentrismus slouží jako základ pro nacionalismus a nacionalistická hnutí, xenofobie je poté jejich hnací silou. Avšak Tesař upozorňuje, že nelze sestavit rovnici, podle níž by etnocentrismus byl daný, xenofobie byla jeho průvodním jevem a výsledkem by byla nevyhnutelnost etnického konfliktu. V rámci etnické identity lze stanovit více rovin, z nichž pouze jedna bude odpovídat v rovnici popsanému etnocentrickému chování. Etnická identifikace obsahuje tři roviny: angažovanost, náklonost a hodnocení, přičemž hodnocení ovlivňuje náš postoj vůči out-group, neboť hodnotící soudy si konstruujeme na základě srovnání s ostatními. Konflikt nemusí vznikat pouze značným protěžováním in-group, ale pokud musíme na základě zkušeností snížit hodnocení in-group, může to v nás vyvolat snahy o posílení negativních tendencí vůči out-group, abychom dodrželi viditelný odstup. K vyvolání vysoké míry xenofobie tak paradoxně může posloužit i nízká míra sebehodnocení.⁵⁵

Stereotyp poskytuje logickou oporu pro kategorické přijímání nebo odmítání nějaké skupiny, zároveň má sloužit jako třídící či výběrový systém, který zjednodušuje vnímání a uvažování, aby se příliš nekomplikovalo.⁵⁶ Allport dává za příklad výzkum amerického sociologa Kimballa Younga a výzkum amerických psychologů Bruna Bettelheima a Morrise Janowitze, ve kterých se autoři zabývali stereotypy týkající se Afroameričanů. Young uvádí

---

⁵³ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. 2007, s. 67–72.

⁵⁴ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. 2007, s. 70.

⁵⁵ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. 2007, s. 67–72.

⁵⁶ ALLPORT, G., W. *O povaze předsudků*. 2004, s. 216.

následující výčet: „*nízká mentální úroveň; primitivní morálka; emoční labilita; příliš silná snaha prosadit se; lenost a bouřliváctví; náboženský fanatismus; záliba v hazardních hrách; křiklavé a smyslné oblékání; blízkost antropoidním předkům; sklony k násilí páchanému břitvami a noži; vysoká porodnost, která ohrožuje bílou většinu; úplatnost od politiků; nestálost v zaměstnání.*“⁵⁷

Podle četnosti výskytu jednotlivých představ lze z výzkumu Bettelheima a Janowitze stanovit následující pořadí stereotypů týkající se Afroameričanů: „*sprostí, špinavý lajdáci; ničí cizí majetek; přebírají moc; vytlačují bílé; jsou líní, v práci se ulejšují; mají nízký charakter; chybí jim morálka a jsou nepoctiví; jsou na nižší úrovni, v nižší společenské třídě; jsou nevzdělaní, mají nižší intelekt; je to rušivý živel, dělají výtržnosti; jsou cítit; mají zvláštní tělesný pot; přenášejí nemoci; vyhazují peníze na pěknou fasádu; vůbec nešetří.*“⁵⁸

Důvod, proč jsou oba výzkumy a jejich výsledky na tomto místě uvedeny, je prostý. Pokud by se místo Afroameričan dosadil Rom, rázem bychom získali stereotypy typické pro romskou populaci. Pro srovnání lze uvést výzkum české etnoložky Renaty Weinerové z roku 2014, který byl prováděn v Ústeckém kraji. Respondenti byli dotazováni, zda věří na existenci typických romských vlastností a v další otázce měli tyto vlastnosti vypsát. Respondenti uváděli následující negativní stereotypy: „*lenost, hlučnost, hovornost, vulgárnost, zbabělost, nepřizpůsobivost, nechut' k práci, neupřímnost, namyšlenost, sobeckost, ulhanost, agresivita; neschopnost učit se a myslet do budoucna; ' vychcanost ' a snaha žít z peněz jiných; , 'lachtaní nemoc' - nepracují, lžou; nechut' pracovat a podřídít se okolí; hloupost, jednoduchost, chtivost, agresivita; vychytralost, znalost drog; podlost, záľudnost, opovrhování rodinnými vazbami, zlodějna, špína; neustálý pocit křivdy, stěhovavost, lehký život; bezstarostnost, volnost, nedodržování zákonů, stěžování si na diskriminaci; zloději, rváči, parazitují na systému, nechtějí pracovat a chodit do školy; nebezpeční, podvádí, nepracují, vychytralost ve smyslu označování se za oběti, zneužívání výrazu rasismus.*“⁵⁹

Přítom v případě Romů a Afroameričanů se jedná o etnický i geograficky naprosto odlišné skupiny, které na první pohled nic nespojuje, navíc výzkumy o Romech v Ústeckém kraji a Afroameričanech od sebe dělí několik desetiletí. Určitým pojítkem je samotné postavení obou skupin. Obě skupiny nebyly nikdy brány většinou jako jí rovné, ale tvořili

---

⁵⁷ ALLPORT, G., W. *O povaze předsudků*. 2004, s. 221.

⁵⁸ ALLPORT, G., W. *O povaze předsudků*. 2004, s. 222.

⁵⁹ WEINEROVÁ, R. *Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. 2014, s. 46.

okraj společnosti. Romové byli pro svůj odlišný způsob života vykazováni z obcí, nikdo s nimi nechtěl mít nic společného. Afroameričané byli považováni za něco méně než lidé, měli sloužit pouze na vykonávání jednoduchých prací, byli otroky, neměli žádná práva, pojetím práva byli věci. Pozdější zrušení otroctví již nemohlo smýt cejch stigmatizace Afroameričanů, kteří i když byli svobodní, byli stále většinovou společností považováni za ty „nechtěné“, kteří i nadále živořili v ghettech na okraji společnosti, stereotypy, které se za předchozí dobu vytvořily, nebylo možné zcela vymýtit.

Vzhledem k zátěži z minulosti má většinová společnost stereotypní představy o obou skupinách, které nejčastěji reprezentují obyvatelé ghatt nebo sociálně vyloučených oblastí. U Afroameričanů se může vybavit Bronx, u Romů Chanov, přičemž je přehlíženo, že lidé žijící v těchto sociálně vyloučených lokalitách nemohou být považováni za reprezentativní vzorek skupiny, přehlíží se mnoho příslušníků obou skupin žijících z pohledu majority bezproblémovým životem.

Z hlediska hodnocení ať již Romů v České republice nebo Afroameričanů v USA se u většinové společnosti promítá princip „in-group“ a „out-group“, „my“ a „oni“, kdy „my“ je tvořeno pozitivními stereotypy a považujeme sebe jako vzor správnosti, se kterým je všechno poměřováno, kdežto na „oni“ promítáme veškeré negativní zkušenosti projevující se v negativních stereotypch.

Velmi nebezpečnými se stereotypy mohou stát, pokud jsou uvedeny v odborných publikacích, jež lze považovat za relevantní zdroj informací, např. v *Ottově slovníku naučném*, vydaném v roce 1892. Zde uveřejněný výklad k pojmu Cikáni⁶⁰ v sobě obsahuje veškeré možné stereotypy a předsudky o Romech, lze jej považovat za příklad ukázkové

---

⁶⁰ Ottův slovník naučný pátý díl., s.365 – 367 [online] [cit. 12. 1. 2017] dostupné z WWW: <<http://www.pdfknihy.maxzone.eu/otto.html>>.

„{Cikáni} jsou nervosní. V štěstí jásají, v neštěstí si zoufají, v radosti se opíjejí. Rádi se oddávají snění a stávají se mystiky. Jejich filosof John Bunyan (v Anglii za Jakuba II.) je mystik. Jsou opojeni přírodou. Stan jest jejich domovem, opovrhují usedlým životem a jsou oddáni kočovnictví. Jsou uchvázeni horečkou bloudění. Musí mít stále nové, živé, hluboké dojmy. O budoucnost se nestarají, o povinnostech nemají pojmu. Čest je jim cizí a zásadám nerozumějí. Cit jejich jest hluboký, žádost neukojitelná. Jejich bol a vášeň dojmá v hudbě. Poesie je dost jednoduchá; krátké, smutné popěvky, žerty, satiry, povídky. Zpívají a básní zároveň při tanci. Ženy jako tanečnice, muži jako hudebníci prosluli. {Cikáni} mají své pověry, věří ve všelike duchy a mocnosti přírodní. S kouzly a čarami provozují sice obchod, ale sami jim nejvíce věří. Svých názorů ovšem si nikdy neupravili a není v nich důslednosti. Zevně mají víru svého kraje, ale bez průtahu dají dítě několikrát křtíti (kvůli darům od kmotrů), nebo přijmou jinou víru. Mravností muži nevynikají, ženy ještě méně. Zlodějstvím a nepočestností smutně prosluli. Pozoruhodna jest jejich láska k dětem. Práce se štítí. Milují koně a vedou jimi obchod. Jsou též kováři, zlatníky, uhlíři, kejklíři, medvědáři. Ženy jsou hadačky, kejklírky, lékařky, ve Španělich baletky a prodavačky, v Rumunsku služky.“

generalizace, rasismu a xenofobie.⁶¹ Tento článek by se mohl stát příručkou krajní pravice pro téma romské menšiny, přičemž by měla argument pro svá tvrzení z odborné knihy. Lze argumentovat tím, že není možné brát za zcela relevantní informace z encyklopedie, která vyšla před 124 lety, a že za tu dobu věda udělala značný pokrok v oblasti vědění o různých menšinách, historickém kontextu atp., nicméně např. zakladatel krajně pravicového hnutí Martin Konvička vychází ve svých představách o islámu právě z Ottova slovníku naučného a jeho projevy se setkávají se značnou popularitou u části veřejnosti.⁶²

Zásadním problémem s předsudky je jejich propojení se zobecňováním a nálepkováním, kdy se z jednoho příslušníka etnika/národa stávají všichni příslušníci tohoto etnika/národa a nesou si s sebou již jako celek negativní vlastnost, které se jedinec dopustil, jako průvodní jev celého etnika/národa. Např. dopustí-li se Rom trestného činu, obvykle jsou s tímto trestným činem spojováni všichni Romové. Zobecňování špatných zkušeností s jedincem, ať už vlastních nebo zprostředkovaných médií či okolím, mají za následek, že protivníkem poté není konkrétní člověk, ale abstrakce bez tváře, souhrn negativních pojmů. Člověk si již pak ani nemusí být vědom toho, že tento obraz během socializace převzal, že se nejedná o jeho vlastní názor či zobecněnou zkušenost.⁶³

4.3 Média a obraz menšin

Jedním z hlavních faktorů, který má vliv na přístup majority k etnickým a kulturním menšinám, je vnímání těchto skupin. To ovlivňuje značné množství skutečností, od vlastních zkušeností až po informace, které o daných skupinách poskytují ostatní – tzv. informace z druhé ruky. Mnohdy si jedinec ani neuvědomujeme, že jeho vnímání, které chápe jako jediné správné a možné, je jen jednostranným pohledem, který tvoří řetězec stereotypů.

Přes vzrůstající zájem médií o menšiny či cizince zůstávají v médiích jistá zakořeněná spojení, víceméně stereotypy, které mají příjemce zpráv utvrdit v určitém pohledu na svět či jeho chápání. Např. představa, že cizinci ze Západu jsou hodnotnější než ti z Východu,

---

⁶¹ KARHANOVÁ, K., HOMOLÁČ, J. Protěžují novináři Romy? In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. 2003, s. 9.

⁶² Na stránkách *Islám v ČR nechceme*, lze najít odkaz na úryvek z Ottova slovníku naučného, doplněný o popis: „*Tehdy ještě byla inteligence inteligentní a předkové sluníčkářů vykonávali nenáročnou služební profesí.*“ [cit. 10. 1. 2017] dostupné z WWW: <<http://www.ivcrn.cz/ottuv-slovník-naucny-zacatek-20-stoleti-heslo-islam/>>.

⁶³ KLEKOVÁ, S. Stereotypy v nás i jinde In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. 2003, s. 17.

vytváření určité „mentality národa“ – například, je naprosto přirozené, že Ukrajinci vykonávají podřadné práce; Rusové neumějí vyrábět technicky náročné věci; s Romy či uprchlíky jsou kvůli jejich malé přizpůsobivosti očekávány neustálé problémy. Naopak třeba u Němců se předpokládá vysoká životní úroveň, preciznost, technická dokonalost, čímž se opět dostáváme k rozdělení na „dobrý Západ“ a „špatný Východ“. Představa o homogenitě a uniformitě jako národní normě postupně mizí, nicméně na úrovni médií vyvstává nová otázka: co s těmi lidmi, jak o nich psát, jak o nich mluvit? Pro některé novináře je stále jednodušší a jistější čerpat informace z institucí či úřadů, kde mají cizince tzv. sečteny a zaregistrovány – např. Policie ČR, Statistický úřad, tiskové oddělení Generálního ředitelství úřadu práce, než jít do „terénu“ za lidmi, o kterých ve svých reportážích píší, zejména pokud tito lidé nemluví česky. Stále převládá způsob debaty, která je vedena skrze vypjatou situaci, zjednodušování či přímo karikování „protivníků“, snahou vyřknout jednoznačný soud a prosadit tak svůj názor, nežli pátrat po dalších souvislostech. Mediální obrazy do tohoto kontextu dobře zapadají – neproblematizují obvyklé představy o „těch druhých“ a nenutí o „nich“ více přemýšlet.⁶⁴

Konstruování příspěvků určuje i typ daného média, např. je rozdíl mezi tím, jestli se jedná na poli tiskových médií o deníky (např. *MF Dnes*) nebo týdeníky (např. *Respekt*), neboť deníky se musí zabývat tím, co se každý den stalo a tak je v nich těžší zachytit nějaký dlouhodobější proces na rozdíl od týdeníku, který vychází v delším časovém pravidelném odstupu a může se více soustředit na konkrétní téma a v důsledku většího vyčlenění prostoru pro něj k němu zodpovědněji přistupovat a lépe ho uchopit.⁶⁵

Významnou roli hraje, zda se jedná o bulvární nebo seriózní tisk, neboť bulvární tisk se zabývá spíše senzačními zprávami, které snadno upoutají a zvyšují zisk vlastníkům, informace bývají málo ověřované, zpravidla se k událostem již v dalších příspěvcích nevracejí, pokud se nejedná o nějakou kauzu, která více rezonuje společností. V bulvárních médiích se rovněž klade důraz i na konstrukci titulku tak, aby upoutal pozornost, např. deník *Blesk* velmi rád používá výrazný obrazový doprovod, kdy obrázek zabírá pomalu celou stránku, je doprovázen menším textem, což se týká zejména úvodních stránek. U seriózního tisku se předpokládá ověřenost a pravdivost předkládaných informací a osobní odpovědnost redaktorů.

---

⁶⁴ ČERNÁ, M. *Cizinci, naši a média: mediální analýzy*. 2007, s. 5, 6.

⁶⁵ ČÁPOVÁ, H. Jak snadné je prosadit, že budu psát článek na téma menšin. In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. 2003, s. 23.

Čeští lingvisté Kamila Karhanová a Jiří Homoláč se věnují způsobu, jakým je o menšinách informováno v médiích, zejména o tom, jakým jazykem jsou podávány informace o menšinách. Příklad dávají na způsobu podávání informací o Romech v devadesátých letech. Romové jsou málokdy uváděni jako oběti trestného činu, a když už jsou uvedeni jako jeho oběti, je veřejnosti podsouvána jejich částečná spoluvina jako etnika na tom, co se jim stalo. Je dávana souvislost mezi kriminalitou některých Romů a útoky proti nim. Tyto útoky jsou navíc obvykle prezentovány jako incidenty a dochází tak k bagatelizaci události. Jako příklad lze uvést případ zavraždění Tibora Berkiho ve Žďáru nad Sázavou.⁶⁶ Berkiho vražda byla podle tehdejšího premiéra Václava Klause „*ukázkovou rasovou vraždou*“. ČTK k této události vydala zprávu, v níž se uvádí, že „*zavražděný muž neměl se zákonem nikdy žádné problémy*“⁶⁷. Tento fakt se pak v různě pozměněných podobách opakoval v dalších zpravodajstvích a pracovalo se s ním i v komentářích, což je způsobeno, jak již bylo v předešlých částech naznačeno přebíráním již hotových zpráv z agentur. Obvykle toto sdělení, že dotyčný neměl konflikt se zákonem, ve společnosti nevyvolává žádné emoce, ale je možné se na něj podívat i z druhé strany - například, že by souvětím: „*znásilněná se v minulosti nedostala do konfliktu se zákonem, řádně pracuje, její děti nemají neomluvenou absenci ve škole, manžel se rovněž živí poctivě, nikdo z nich nepobírá sociální dávky*“ končila zpráva o znásilnění ženy.⁶⁸

Karhanová a Homoláč uvádějí stereotyp tzv. slušného Roma, který se neobjevuje pouze ve spojitosti s násilnou trestnou činností, ale že je charakteristickým pro psaní či mluvení o Romech v českých médiích obecně. Přitom požadavky na tzv. slušného Roma se neomezují pouze na trestní bezúhonnost, ale požadují i další vlastnosti - dotyčný již musí být víceméně asimilován, pracuje nebo si hledá práci, není závislý na sociálních dávkách, nepije, posílá děti do školy a způsobem života nikterak neobtěžuje své okolí. Stereotyp slušného Roma tak představuje ideál člověka, kterého v některých bodech nedosahují ani příslušníci majority. Je zde uplatňován princip, dle něhož nám menšiny/cizinci musí neustále dokazovat, že si zaslouží být plnohodnotnými členy společnosti, i když na členy majoritní společnosti se toto

---

⁶⁶ Tibor Berki byl zavražděn ve svém domě, před zraky své rodiny, když se snažil útočníkům zabránit v demolování vybavení domu. I když bylo zřejmé, že útočníci z řad neonacistické odnože Skinheads, kteří Berkiho neznali osobně, si vyhlédli jeho dům proto, že měli informace, že v něm bydlí Romové, nebyli souzeni za rasově motivovaný trestný čin.

⁶⁷ KARHANOVÁ, K., HOMOLÁČ, J. Protěžují novináři Romové? In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. 2003, s. 6, 7.

⁶⁸ KARHANOVÁ, K., HOMOLÁČ, J. Protěžují novináři Romové? In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. 2003, s. 6, 7.

nevztahuje, a díky tomu, že se „správně“ narodili, tak jim nikdo nelustruje soukromí. Nikdo na základě působení jednotlivců nevyvozuje nepodložené závěry o celé společnosti. Někdy se na negativním vyobrazení podílejí nechtíc i samotná média tím, že se snaží vyzdvihnout určité vlastnosti, které ovšem vyzní v opačném účinku oproti záměru. Jako v případě Berkiho, kdy uvedené „cnosti“, že „*nebyl v konfliktu se zákonem*“, vyzní jako výjimečnost, kterou lze chápat jako pro danou skupinu netypickou. Takový jedinec nepředstavuje reprezentativního člena romské menšiny. Čímž snaha o vyvrácení stereotypu se dá spíše použít k jeho utvrzení.⁶⁹

Stereotyp „slušného Roma“ není pouze záležitost médií, ale prostupuje společností jako takovou, což dokládá např. výzkum Weinerové, kde se v mnoha odpovědích vyskytoval požadavek „slušnosti“, který nebyl tak široce specifikován jako v případě médií. Nicméně základní požadavek na „slušného Roma“ se odvíjel od toho, jestli dotyčný má práci a jak bydlí. Řada respondentů rovněž podle „slušnosti“ odvozovala pojmenování etnika, pro ty tzv. neslušné používali označení c/Cikáni, pro ty tzv. slušné, žijící životním stylem většiny, používali označení Romové. S požadavkem „slušnosti“ se lze rovněž setkat u otázky, jestli by respondentům vadilo mít Romy za sousedy, přičemž pouhých 28 respondentů, tedy 15,3% uvedlo, že by jim to nevadilo, ovšem, je to dáno s podmínkou, tou podmínkou je opět již zmiňovaná „slušnost“.⁷⁰

Za povšimnutí stojí rovněž diskurz spočívající v prezentaci vztahů Romů a příslušníků skinheads častokrát i tam, kde se jedná o jednostranné útoky skinheadů na Romy, kdy jsou užívány výrazy jako „půtky“, „incident“ apod. Tyto výrazy naznačující jistou symetrii mezi aktéry, jakoby Romové a skinheadi patřili k sobě a byla pro ně typická nenávisť, agresivita a přirozenost útoků jedněch na druhé. Závažnější ale je, že útoky na Romy jsou prezentovány jako výhradně útoky hnutí skinheads, příslušnost pachatelů k tomuto hnutí je postačující pro vysvětlení případu a pokud se pachatelova příslušnost v tomto hnutí nedá prokázat, tak se o ní alespoň spekuluje. Dochází tak k přesunu odpovědnosti za rasově motivované násilí z majoritní společnosti na krajně pravicové hnutí, které je od majoritní společnosti oddělené. K bagatelizaci rovněž přispívá i obvyklý poukaz na mládí pachatelů.⁷¹

---

⁶⁹ KARHANOVÁ, K., HOMOLÁČ, J. Protěžují novináři Romy? In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. 2003, s. 6, 7.

⁷⁰ WEINEROVÁ, R. *Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. 2014, s. 36, 53, 54.

⁷¹ KARHANOVÁ, K., HOMOLÁČ, J. Protěžují novináři Romy? In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. 2003, s. 8.

Ukazuje se, že stejně jako je komplikovaná samotná romská tematika (kultura, historie, soužití s ostatními) a přístup k ní, je i složité jazykové ztvárnění zpráv v médiích. Nelze si však myslet, že východiskem je obrácení znamének⁷² ani požadování dogmatického lpění na kodexu politické korektnosti či hledání „zlatého středu“. Spíše je důležitější sebereflexe vlastních předsudků a myšlenkových schémat, zabývání se domýšlením možných důsledků a širších souvislostí mluveného nebo napsaného projevu. Ve výzkumné zprávě *Jak se (ne)píše o cizincích* od autorů Klvačová a Bitrich je přístup médií k cizincům dělen na sedm následujících částí: „*mluví se o nich, ale ne s nimi; rádi by řekli, nejsme všichni takový; i když s nimi mluví, stejně jim moc prostoru nedají; problémy s cizinci a problémy cizinců; předpoklad „problematického“ cizince; žít s nimi je normální; přehlédnuté či vytěsněné souvislosti.*“⁷³

Hlavní problém je v tom, že píše-li se o nějaké skupině cizinců či menšině, nemají její příslušníci obvykle žádný prostor k tomu, aby o sobě mohli rovněž něco říci. Ve zpravodajství pak dochází k zobecňování a nálepkování, jako příklad uvádějí autoři občany Rumunska, kteří v ČR žádali o azyl. V převážné většině článků se o nich mluvilo jako o „zlodějích, kapsářích, žebrácích a šířitelích infekcí“. Na základě analýzy autorů nebylo možno prokázat, jaký počet Rumunů žádajících o azyl se dopustil některé výše popsané činnosti. Rovněž vyčítají médiím, že v případě těch, kteří žebrali a kradli, nevíme nic o jejich životě či motivacích jejich jednání.⁷⁴

Cizinci/menšiny nemají možnost se vyjádřit k jejich vlastnímu mediálnímu obrazu ani ho komentovat. Jak již bylo zmíněno v části zabývající se stereotypy, na základě jednání jednotlivce je toto jednání přisouzeno celé skupině. Problém je v tom, že tito lidé nemají obvykle možnost se nějak bránit, či se proti tomuto zobecňování nějak ohradit. Stejně jako majorita nechce být zařazena pod určitou „nálepku“, tak samozřejmě i cizinci nechtějí, aby byli nějak označováni a byly jim přisuzovány některé negativní vlastnosti na základě jednání jednotlivců. Naopak mají touhu ukázat pozitivní stránky a představit se v lepším světle.⁷⁵

Jedná se o to, aby cizinci/menšiny byli pro média rovnocennými partnery a informovalo se o nich stejně. Ve smyslu, aby některé menšiny nebyly vyobrazovány výlučně v negativním obrazu, ale bylo u všech zachováno vyvážené zpravodajství. Aby byli

---

⁷² Nejtít z extrému do extrému, když se doposud psalo o Romech jen negativně, tak teď budeme psát pouze pozitivně.

⁷³ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. 2003, s. 13-20.

⁷⁴ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. 2003, s. 13-20.

⁷⁵ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. 2003, s. 13-20.

příslušníci menšin považováni i za zdroje relevantních informací, např. byli médii citováni a nebylo spoléháno pouze na instituce veřejné správy. Někteří novináři na toto reagují tím, že deníky jsou založeny na krátkých zprávách a nelze dát prostor všem dotčeným stranám. Ovšem při porovnání toho, kdo v textech mluví a čí výpovědi jsou reprodukovány, vidíme velký nepoměr mezi tím, kolik prostoru dostávají menšiny a kolik majorita.⁷⁶

Cizinci obvykle bývají zobrazováni jako ti, kdo vytváří problémy, ať už co by pachatelé trestných činů, nebo ti, kdo žijí odlišným způsobem života. Zprávy o nich jsou převážně negativní a málokterý článek přináší pohled na problémy, se kterými se musí potýkat v každodenním životě, problémy s povolením k trvalému pobytu, problémy rasismu, problémy se zvládnutím jazyka majority, přivyknutí místní stravě atd.⁷⁷

Jak již bylo dříve zmíněno v souvislosti s tzv. „slušným Romem“, při snaze vyobrazit určité kladné vlastnosti se dosahuje přesného opaku a pomáhá se tím v utvrzování stereotypů, např. zdůrazňováním, že dotyčný nepije, pracuje, nebyl v konfliktu se zákonem apod. Dochází tak k tomu, že místo, aby tyto vlastnosti působily kladně, naopak přispívají k předpokladu, že typické pro danou skupinu je pít, nepracovat, být v konfliktu se zákonem, a že se u tohoto jedince jedná spíše o výjimečnost než pravidlo pro danou skupinu.⁷⁸

Výše uvedenému předpokladu o „problematičnosti“ cizinců odpovídá i další předpoklad, že pobyt cizinců v České republice je něco výjimečného nebo dokonce patologického. V různých textech bývá s tímto předpokladem různě nakládáno, některé názory se s ním ztotožňují, jiné ho popírají, čímž nepřímo potvrzují jeho rozšířenost. Některé pobyt cizinců u nás nepovažují vůbec za problém a tím asi nejvíce přispívají ke změně představy o pohledu na cizince.⁷⁹

Autoři upozorňují na povrchnosti řady textů, které si s určitým časovým odstupem na podobná témata častokrát protiřečí, jsou zde vidět přehlížené rozpory a souvislosti, což dokládají na článku z *MF Dnes*, kde se vyjadřuje ředitel školy k připravovanému zákonu o třídách menšin, že si neumí představit, kde by sehnal např. učitele ukrajinštiny, kdyby ho bylo pro ukrajinské žáky třeba. Do souvislosti s tímto je dáváno, že přitom v jiných statích se častokrát zmiňuje, že manuálně pracující cizinci mají obvykle vyšší vzdělání, mnohdy vysokoškolské, což ale v případě problému se sehnáním učitele není zmíněno. Tyto

---

⁷⁶ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. 2003, s. 13-20.

⁷⁷ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. 2003, s. 13-20.

⁷⁸ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. 2003, s. 13-20.

⁷⁹ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. 2003, s. 13-20.

přehlednuté souvislosti lze nejlépe vidět až s časovým odstupem, neboť v dnešní době je jedinec zahlcen tolika informacemi z tolika zdrojů, že si tyto rozpory povětšinou ani sám neuvědomuje, pokud se o danou problematiku více nezajímá.⁸⁰

Prezentováním menšin v médiích se zabýval i Teun van Dijk v knize *Communicating Racism*, kde uvádí pět rysů charakterizujících prezentaci menšiny v tištěných médiích:

- etnické minority jsou menšinami i v tisku, kde jsou zobrazovány jen okrajově, jejich život je prezentován méně, než je tomu v případě majority;
- mnoho témat převládajících v informování o menšinách je přímo nebo volněji spojováno s problémy a obtížemi nebo ohrožením dominantní kultury, jejích hodnot, zájmů a cílů;
- média etnické menšiny popisují pohledem většinové populace, jejímž představitelům je dááno více prostoru a jsou uváděni jako důvěryhodnější než mluvčí menšin;
- témata každodenního života etnických skupin jako je např. bydlení, práce, zdraví, vzdělání, politický život a kultura jsou podobně jako diskriminace v těchto oblastech, v tisku uváděny jen zřídka, pokud nezpůsobují problém uvnitř společnosti či nevyvolávají senzaci;
- systematicky je podhodnocováno zobrazování rasismu vůči menšinám, rasismus je omezován na jednotlivé případy diskriminace nebo připisován krajně pravicovým skupinám a situován do chudých oblastí, velmi málo je diskutován rasismus elit.⁸¹

Jednou z možných příčin toho stavu je rutinní postup výroby zpráv a zpravodajských hodnot. Zejména negativní a senzační zprávy přitahují značnou pozornost a kterákoliv málo organizovaná skupina s omezenou mocí a vlivem má vždy přístup do médií.⁸² Van Dijk hovoří o vzniku tzv. nového rasismu, který je protipólem ke starému projevujícímu se např. otroctvím, lynčováním, apartheidem apod. Nový rasismus nepohlíží na příslušníky menšin jako na špatné, či podřadné, ale prezentuje je jako „jiné“. Elity pojednávají o cizincích prostřednictvím principu „my“ vs. „oni“ s cílem posílit soudržnost většinové společnosti a ospravedlnit její výsadní postavení. Jedním z prostředků pro utváření nového rasismu jsou

---

⁸⁰ BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. 2003, s. 13-20.

⁸¹ DIJK, T., A. van. *Communicating racism: ethnic prejudice in thought and talk*. 1989. s. 45, 46.

⁸² SEDLÁKOVÁ, R. *Obraz Romů v televizním zpravodajství*. 2007, s. 47.

média vlastněna honorací, což prokazuje výčet témat uveřejněných v těchto médiích ve spojitosti s prezentováním cizinců. Zejména jsou to pak tato témata:⁸³

- imigrace (zejména ta nelegální);
- politická odezva na problematiku přistěhovalectví, snaha o zmírnění či potlačení, vyhoštění;
- přijímání cizinců většinovou společností a její reakce na cizince;
- sociální problémy (např. bydlení, nezaměstnanost);
- kulturní odlišnosti cizinců od většinové společnosti;
- negativní charakteristiky – v čem jsou oproti majoritě „nenormální“;
- možné ohrožení majority – hrozba: násilí, kriminalita, prodávání či konzumace drog, prostituce;
- konflikty při integraci.

Závěry van Dijka se víceméně shodují s tezemi, ke kterým dospěli jak Klvačová a Bitrich, tak i Karhanová a Homoláč. Lze konstatovat, že problém ve způsobu informování veřejnosti o cizincích prostřednictvím médií, není problémem pouze českých médií, ale že i západní média, u kterých by se čekala větší zkušenost⁸⁴, si s tímto problémem neumějí dostatečně poradit.

Karhanová a Kaderka si všímají jazyka, který je ve vztahu k etnicitě médií užíván. Poukazují na vytváření kategorií, které užíváme pro jednodušší orientaci. Pro tyto kategorie je charakteristické, že jsou založeny na vlastnostech a činnostech, které máme s konkrétní kategorií spojené. Častým užíváním těchto kategorií, zvláště při popisu negativních událostí, získávají tzv. na váze, stávají se platnými a čtenářům je podsouváno určité vysvětlení. K asociaci etnického původu mohou posloužit i jiné jazykové prostředky, především narážky na vzhled, řeč či chování.⁸⁵

Pokud se někdo ohradí proti takovému užívání jazyka, bývá označován za cenzora a je obviňován z omezování svobody slova. Nicméně požadavek vyjadřování korektními slovy nezabrání sdělit etnicitu jiným způsobem, neboť zejména krajně pravicová hnutí přicházejí buď s opisnými tvary, nebo na první pohled politicky korektními slovy, které se postupným

---

⁸³ DIJK, T., A. van. New(s) Racism: A Discourse Analytical Approach. In. *Ethnic Minorities and the Media*. 2000, s. 33-49.

⁸⁴ Na rozdíl od České republiky nebylo v západních zemích 40 let komunistické totality, je zde předpoklad, že se média mohla svobodně rozvíjet.

⁸⁵ KARHANOVÁ, K.; KADERKA, P. Jazyk, styl a etnicita v masových médiích. In HOŘAVOVÁ, Barbora, et al. *Nečitelní cizinci: Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*. 2003, s. 11-13.

opakováním vryjí do paměti. Např. u Romů se v rámci „politické korektnosti“ a vyhnutí se konfliktu s trestním zákoníkem vžily pojmy jako „nepřízpůsobivý“, „hnědočech“, „indočech“ apod.

5. Empirická část

5.1 Obraz Romů v předešlých výzkumech

Mediální obraz Romů, či jejich obraz obecně, nebyl nikdy ideální. Celou historií života Romů na území nynější České republiky se táhne velmi negativní obraz o nich, pro který je typické zobrazování Romů pouze jako pachatelů trestné činnosti. Jana Horváthová zmiňuje, že je-li v historických záznamech zmínka o Romech, je to téměř jistě zmínka o nějakém provinění proti zákonu.⁸⁶ Podobný je mediální obraz Romů i v novodobé historii českého státu.

U mediálního obrazu Romů v několika předešlých letech se využívalo dat ze *Zpráv o stavu romské menšiny v České republice* za roky 2012 a 2013 (tyto zprávy byly zpracovány Úřadem vlády České republiky).⁸⁷ Je s podivem, že ač tyto zprávy jsou vytvářeny každý rok, pouze v letech 2012 a 2013 byl součástí této zprávy rovněž i mediální obraz romské menšiny. Zprávy vydané před těmito roky i po nich již mediální obraz neobsahují, rovněž neobsahují ani výzkum veřejného mínění o Romech. Důvody, proč se jedná o zprávy z let 2012 a 2013, lze vysledovat v několika zásadních událostech: zaprvé události ve Šluknovském výběžku v roce 2011, zadruhé události v Břeclavi v roce 2012, kdy si mladistvý chlapec vymyslel brutální napadení Romy a zatřetí protiromské (takto byly prezentovány v médiích) protesty v Českých Budějovicích na sídlišti Máj z léta roku 2013.

První dvě zmíněné události vedly ke vzniku *Analýzy mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku června 2011 do konce května 2012*, kterou si nechala zpracovat *Agentura pro sociální začleňování*. Tato analýza byla zaměřena na potvrzení nebo vyvrácení předpokladu, že zobrazování Romů v českých médiích je negativně stereotypní. Cílem bylo zmapování témat, která se v současnosti nejčastěji objevují v médiích ve spojitosti s Romy. Zvláštní důraz byl kladen na zprávy týkající se trestné činnosti (domnělé i skutečné) v rámci běžné každodenní mediální produkce. Analýza se zabývala obdobím od 1. 7. 2011 do 31. 5. 2012 a obsahovala rozbor 6252 textů, které byly v tomto časovém rozmezí publikovány v domácím zpravodajství ve vybraných mediálních titulech 19 periodik (deníky, internetové

---

⁸⁶ HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. 2002, s. 2.

⁸⁷ Zprávy o stavu romské menšiny v České republice jsou vždy za uplynulý rok zpracovány Úřadem vlády České republiky, mediální obraz Romů, který se týká událostí z roku 2011, vznikl v roce 2012, proto je součástí zprávy z roku 2012.

servery, televize a rádia) a týkaly se romské menšiny. To časové období není náhodné, začíná s počátkem událostí na Šluknovsku a končí vymyšleným napadením mladého chlapce v Břeclavi.⁸⁸

Ze závěrů analýzy vyplývá, že ve zprávách, které se objevovaly ve sledovaném období, lze vystopovat dvě tendence, které jsou k sobě protichůdné. První z nich vede k silně negativnímu obrazu romské menšiny. Ve zpravodajství se objevuje konstrukt „romské“ kriminality a tematizování obav majority z Romů. Z 6252 analyzovaných zpráv o Romech byla ve sledovaném období více než polovina (61, 9%) spojena s kriminalitou. Následkem těchto zpráv obvykle bývají nárokové požadavky na zajištění bezpečnosti, důraz na represii, vytváření obrazu problematického soužití a možné bagatelizování nebezpečnosti neonacistů a dalších krajně pravicových hnutí.⁸⁹

Autoři zprávy poukazovali na to, že zásadní vliv na negativním informování o romské menšině má především nadužívání etnicity. Bez zveřejnění etnicity by část mediálních příspěvků s největší pravděpodobností vůbec nevznikla, a pokud by vznikla, tak by byla odlišně konstruována. Etnicita bývá obvykle nadužívána v článcích, které se zabývají zejména oblastí kriminality, bydlení, soužití a práce policie. Etnicita není neutrálním pojmem a spojování určité činnosti s etnicitou může vyvolávat asociaci ve smyslu, že je to typické pro dané etnikum. Vidět to lze na příkladu dnes vžitého pojmu romská kriminalita, kdy majoritní společnost má s Romy kriminalitu spojenou jako s jejich průvodním jevem. Dalším jevem, na který autoři poukazují je, že o menšinách se ve zpravodajství informuje zejména v negativních asociacích, kdy dochází k určitému střetu minority a majority. Témata jako práce, zdraví, bydlení, politický život, kultura či vzdělávání jsou médiu prezentována až v okamžiku, kdy představují problém nebo vyvolávají senzaci. Rasismu a diskriminaci menšin není v médiích dáván příliš velký prostor. Pro vytváření obrazu Romů je určující majoritní pohled příspěvků, který v mnoha ohledech neumožňuje

---

⁸⁸ Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2012. s. 131 -133 [online] 2012 [cit. 10. 3. 2017] dostupné z WWW:

< https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf >.

⁸⁹ Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2012. s. 131 -133 [online] 2012 [cit. 10. 3. 2017] dostupné z WWW:

< https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf >.

uchopení skutečných problémů a potíží romské menšiny v celé šíři. Romové nejsou bráni jako relevantní partneři a to ani ohledně přístupu do zpravodajství.⁹⁰

Z analyzovaných příspěvků je zřetelná malá distance novinářů od politiků (jako relevantní zdroj informací jsou chápáni zejména starostové a to bez ohledu na jejich politické ambice). U sledovaných médií byla zjištěna malá citlivost k rasistickým výrokům a postojům ve zpravodajství, pokud je nelze připsat krajní pravici. Podle této zprávy došla tolerance takovýchto postojů a výroků tak daleko, že lze hovořit o akceptaci xenofobie napříč českými médii.⁹¹

Dlouhodobé procesy ve společnosti nejsou masová média schopna příliš zachycovat. Podávání reálného obrazu o složité situaci romské menšiny navíc komplikuje malá atraktivita tématu pro mainstreamová média (ve sledovaném období převažovala regionální zpravodajství). Lze říci, že dominantní stereotypy podporují nejen postoje novinářů k tématu, ale i rozsáhlé přebírání agenturního zpravodajství při informování o romské menšině – podíl převzatého zpravodajství z ČTK tvořil cca. 20% v článcích ze sledovaného období, reálně může být i dvojnásobný. Je pravděpodobné, že převládající stereotyp ve zpravodajství je ve shodě s představami a očekáváním samotných novinářů, což může být jeden z důvodů, proč je těžké jej narušit. Přesto však ve zpravodajství existuje i druhá, protikladná, i když výrazně slabší tendence. V jejím rámci slábne tendence spojování příspěvků s „romskou“ kriminalitou, kdy se ve zpravodajství více objevují neutrální až pozitivní informace o Romech a širší kontext, který novinářům umožňuje jistou dávku kritického odstupu od tématu. Posilováním této protikladné tendence ve zpravodajství stereotypní zobrazování Romů v médiích nezmizí, ale může se stát reálnou protiváhou nutnou pro kvalitu vzájemného soužití.⁹²

V roce 2013 proběhl výzkum společností *Newton media*, který se zabýval mediálním obrazem Romů v prvních osmi měsících tohoto roku. Výzkum byl zaměřen na mediální

---

⁹⁰ Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2012. s. 131 -133 [online] 2012 [cit. 10. 3. 2017] dostupné z WWW:

< https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf >.

⁹¹ Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2012. s. 131 -133 [online] 2012 [cit. 10. 3. 2017] dostupné z WWW:

< https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf >.

⁹² Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2012. s. 131 -133 [online] 2012 [cit. 10. 3. 2017] dostupné z WWW:

< https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf >.

výstup o „Romech“, „cikánech“, „cigánech“ a „nepřizpůsobivých“. Nejčastěji se objevovaly články o Romech (92%), týkaly se především protiromských protestů v Duchcově a Českých Budějovicích. Druhé nejčastější téma v kontextu slova Rom byla kultura a jako třetí nejčastější téma byla kriminalita. Druhým nejvíce vyskytovaným klíčovým slovem bylo slovo cikán. Pojem nepřizpůsobivý se nejčastěji vyskytoval v souvislosti s bydlením/soužitím. Autoři poukazovali na strmý nárůst textů od května 2013 po útoku na manželský pár v Duchcově.⁹³

5.2 Mediální obraz Romů v letech 2011–2016 dle vlastního výzkumného šetření

5.2.1 Představení analyzovaných deníků

Mediální obraz byl sledován v celostátně vydávaných denících *Mladá Fronta Dnes* (dále jen *MF Dnes*) a *Blesk*. Výběr obou deníků nebyl náhodný - *MF Dnes* jako reprezentant tzv. seriózního tisku a deník *Blesk* jako reprezentant tzv. bulvárního tisku. Zároveň jsou oba deníky považovány za nejčtenější ve své kategorii, *Blesk* udává, že je nejčtenějším v celé České republice.

Deník *Blesk* byl založen v roce 1992 pobočkou švýcarské společnosti *Ringier*, konkrétně společností *Ringier ČSFR* (založena v roce 1991). Založením deníku *Blesk* přišel na novinový trh doposud pro společnost nový styl novinářské práce, který si velmi rychle získal velké množství čtenářů a stal se nejčtenějším a nejprodávanějším v republice. V roce 1993 došlo v důsledku rozdělení ČSFR ke změně názvu společnosti na *Ringier ČR*. V témže roce začal *Ringier* vydávat první nedělník v republice – *Nedělní Blesk*. V roce 2004 vznikl *Blesk pro ženy*, o rok později rozšířily řady deníků *Blesk* ještě *Blesk Hobby* a *Blesk Křížovky*. V roce 2006 přibyl měsíčník *Blesk pro zdraví*. Od roku 2007 do roku 2009 byly pod značkou *Blesk* vydávány filmy na DVD nosičích. V roce 2010 byl založen joint-venture *Ringier Axel Springer Media AG*. Pro Českou republiku vznikla společnost *Ringier Axel Springer CZ*. V roce 2011 bylo vytvořeno pět integrovaných newsroomů, které spojují redakce tištěných a on-line deníků. Z těchto nových newsroomů jsou zpravovány online portály jako např.

---

⁹³ Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2013. s. 105 – 109 [online] 2013 [11. 3. 2017] dostupné z WWW: < <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2013.pdf> >.

blesk.cz nebo *isport.cz*. V roce 2012 byl vytvořen virtuální mobilní operátor *BLESKmobil*. Téhož roku byl spuštěn projekt, v rámci něhož si lze předplatit a zobrazit tištěné deníky online. Ještě v témže roce byl spuštěn vstupenkový portál *vstupenky.cz*. Dne 30. 4. 2013 dokončila společnost *CZECH NEWS CENTER a. s.* (dále jen *CNC*) akvizici české dceřiné společnosti *Ringier Axel Springer AG* a *CNC*. Na základě dohody z 20. 12. 2013 převzala *CNC* aktivity vydavatelství *Ringier Axel Springer CZ*. Do portfolia *CNC* krom deníku *Blesk* ještě patří *Časopis Reflex* (1993), časopis *ABC* (1994 – původně vznikl v nakladatelství *Mladá Fronta* v roce 1957), deník *Sport* (2001), deník *Aha* (2007). Hlavními akcionáři *CNC* jsou Daniel Křetínský a Patrik Tkáč. Deník *Blesk* vychází ve dvou mutacích a to pro Čechy a pro Moravu.⁹⁴

MF Dnes vznikla v roce 1990, kdy bývalí redaktoři z *Mladé Fronty*, která byla součástí *SSM*, založili *M a F a.s.* V roce 1991 se spojilo vydavatelství *M a F a.s.* s francouzskou tiskovou skupinou *Hersant* a vznikla tak společnost *MaFra a.s.*, kde 52% akcií vlastnilo *M a F a.s.* a 48% akcií *Hersant*. V roce 1994 získala skupina *Hersant* 52% a o rok později celý tento podíl prodala německému koncernu *Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft* (dále jen *RBVG*), který koupil i menšinové podíly českých majitelů. *RBVG* byla vlastníkem *MF Dnes* až do roku 2013, kdy *MaFra* odkoupil majitel *Agrofertu* Andrej Babiš. Do mediální skupiny *MaFra a.s.* patří: deníky *Mladá fronta DNES* a *Lidové noviny*, dále internetové portály *iDNES.cz* a *Lidovky.cz* s vlastními redakcemi, bezplatný deník *Metro*, týdeník *5plus2*, hudební televize *Óčko*, rádio *Expresradio* a virtuální operátor *MOBIL.CZ*. *MF Dnes* vychází ve 14 krajských vydáních s přílohou pro jednotlivé kraje. Dělení krajských redakcí vychází ze samosprávného rozdělení České republiky, 13 krajů + hlavní město Praha.⁹⁵

5.2.2 Kriminalita

V rámci kategorie kriminalita byly sledovány dvě podkategorie, a to Kriminalita – oběti a Kriminalita – pachatelé. Kriminalita – oběti zahrnuje články, ve kterých jsou Romové prezentováni jako oběti kriminality. Kriminalita – pachatelé zahrnuje pak všechny, v nichž jsou Romové prezentováni jako pachatelé kriminality.

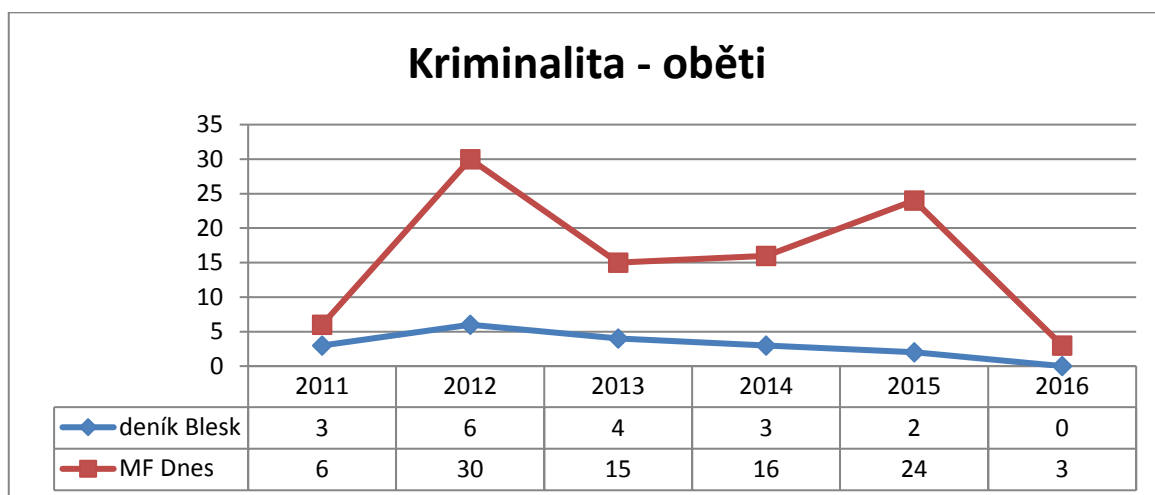
---

⁹⁴ O společnosti [online] [cit. 14. 3. 2017] dostupné z WWW: < <http://www.cncenter.cz/clanek/1327/historie> >.

⁹⁵ VILDOVÁ, M. O privatizaci deníku *Mladá fronta*. *Britské listy* [online] 16. 6. 2005 [cit. 15.3.2017] dostupné z WWW: < <http://blisty.cz/art/23779.html> >.

O společnosti [online] [cit. 15.3.2017] dostupné z WWW: < <http://www.mafra.cz/o-spolecnosti.aspx> >.

Graf č. 1 – Kriminalita – oběti

Zdroj: autor práce

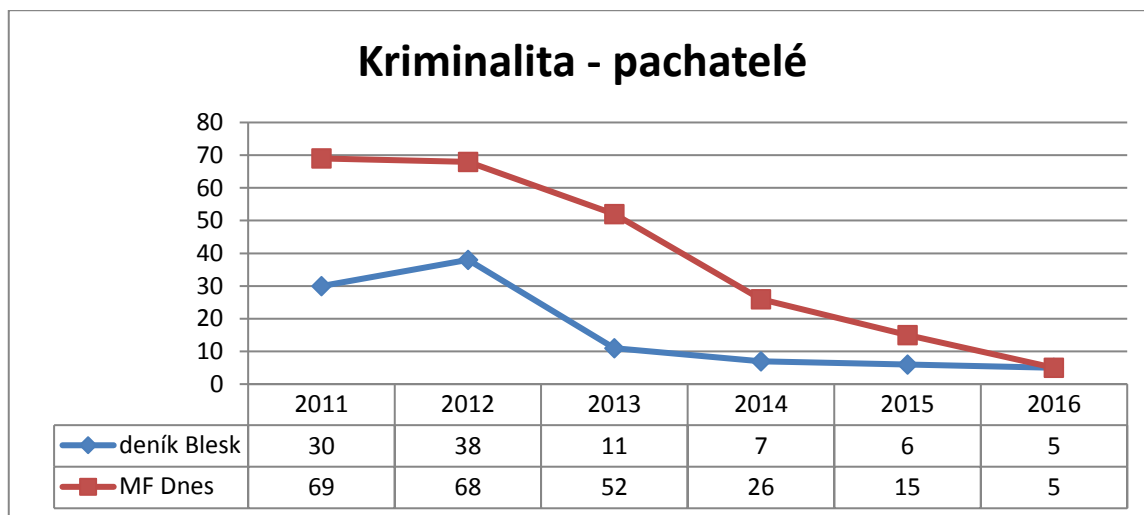
Jak z grafu a tabulky vyplývá, co do počtu článků nepředstavují texty o Romech jako obětech kriminality výraznější zastoupení. Ještě patrnější informace získáváme při pohledu na procentuální zastoupení, které v daných letech mají. U deníku *Blesk* představují v letech 2011-2016: 3,8%, 6,59%, 7,14%, 6,25%, 6,25% a 0%, u *MF Dnes* pak 0,92%, 7,58%, 3,89%, 8,29%, 14,72% a 3,03% (procentuální údaj je vztažen k celkovému počtu článků o Romech v jednotlivých letech).

Zaměříme-li se na otázku tematické orientace, v případě obou sledovaných tiskovin se jednalo o násilné trestné činy jako žhářské útoky a útoky proti životu a zdraví. Většina zpráv na téma Romové jako oběti kriminality se týkala násilných trestných činů v souvislosti s jednáním členů krajní pravice. V devadesátých letech se jednalo o příslušníky neonacistické odnože hnutí skinheads, v době protestů proti Romům o členy a příznivce Dělnické strany (DS), později Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS) či jiných krajně pravicových hnutí, souhrnně označovaných jako extrémisté.

Z tohoto trendu vybočuje případ z roku 2012, který zůstal ve stínu událostí v Břeclavi. Jednalo se o případ, kdy se majitel zahrady rozhodl zasáhnout proti zloději, kterého při obraně majetku postřelil kuší. Postřelený svým zraněním později podlehl a soud střece odsoudil za vraždu. V roce 2015 byly v *MF Dnes* připomenuty historické kriminální případy, mezi nimi byly zmíněny i nejznámější události jako např. vražda Tibora Danihela, Tibora

Berkiho⁹⁶ a dalších. V *Blesku* téhož roku vyšel článek, ve kterém byl otištěn dopis vztahující se ke koncertu Daniela Landy. Zde byly zmíněny nejznámější rasové vraždy a autor dopisu je dával do spojitosti s Landovým působením ve skinheadské hudební skupině Orlík.⁹⁷

Graf č. 2 – Kriminalita - pachatelé

Zdroj: autor práce

Na opačné straně mediálního zájmu, nežli informace o Romech jako obětech kriminality, jsou stati, ve kterých jsou Romové vyobrazováni jako pachatelé kriminality. Zejména v deníku *Blesk* dosahovaly v letech 2011–2012 informace o nich jako pachatelích kriminality víc jak třetinu z článků o Romech. Ze 79 statí v roce 2011 se ve 30 psalo o Romech jako pachatelích kriminality, v roce 2012 pak ve 38 textech z 91. V roce 2013 nastal zlom, kdy textů o Romech co by pachatelích kriminality výrazně ubylo a tento trend zůstal až do konce sledovaného období. V procentuálním podílu představovaly v deníku *Blesk* informace o Romech jako pachatelích kriminality: 37,97%, 41,76%, 19,64%, 14,58%, 18,75% a 12,2%. Pro srovnání z výše uvedené podskupiny Kriminalita – oběti: 3,8%, 6,59%, 7,14%, 6,25%, 6,25% a 0%. Stati zaměřené na kriminalitu Romů tvoří ve sledovaném období 2011–2016 v případě *Blesku* necelou třetinu vydaných článků o Romech.

Podobně jako u *Blesku* i u *MF Dnes* bylo nejvíce statí o Romech jako pachatelích kriminality v letech 2011–2012, výraznější pokles pozornosti tomuto tématu nastal až v roce

⁹⁶ LAUDIN, R. BÁRTA, J. Před 20 lety otrásl vražedný útok skinheadů i prezidentem Havlem. *MF Dnes – Vysočina*, 16. 5. 2015, s. B1 a B3.

⁹⁷ (red) Viní ho ze smrti 15 lidí! *Blesk*, 12. 9. 2015.

2014, kdy oproti 52 textům z roku 2013 jich v roce 2014 bylo jen 26 a dále jejich počty klesaly až k pěti za rok 2016. Počty článků jsou celkově u *MF Dnes* oproti deníku *Blesku* vyšší, ovšem zásadnější je sledovat jejich procentuální podíl z této kategorie k celkovému počtu, který ve sledovaném období činil 10,58 %; 17,18%; 13,47%; 13,47%; 9,2% a 5,05%.

Důvody zvýšeného zájmu o romskou populaci v letech 2011–2012 (v případě *MF Dnes* až roku 2013) lze dávat do souvislosti s několika událostmi. První událostí, která do roku 2011 přešla z roku předchozího, byly nepokoje v Novém Bydžově. K mezinárodním nepokojům došlo poté, co se roznesla nepravdivá zpráva o ozbrojeném přepadení a znásilnění ze strany Romů. Až mnohem později byl zjištěn a odsouzen skutečný pachatel. Zajímavá je skutečnost, že událostem v Novém Bydžově se věnovala pouze *MF Dnes*. V deníku *Blesk* se žádné informace k těmto událostem nenacházely. O důvodech, proč *Blesku* nepřípadaly události v Novém Bydžově dostatečně atraktivní, lze pouze spekulovat. Druhou zásadní událostí v roce 2011 byl mačetový útok v Novém Boru a následné nepokoje na Šluknovsku. Během něho skupina Romů napadla hosty a obsluhu herny jako mstu za to, že obsluha vyhodila z herny nezletilé Romy. Paradoxně tato událost ovšem nestála na počátku protiromským protestům na Šluknovsku, ty odstartovala až jiná událost - napadení ve Varnsdorfu, kterého se měli dopustit Romové. V roce 2012 proběhly další dvě velké události, které rezonovaly společností. První událostí se stala novoroční střelba v Tanvaldu, během které došlo k potyčce mezi dvěma Romy a místním seniorem. Potyčka skončila smrtí jednoho z Romů. Druhou z událostí bylo údajné napadení mladíka Petra skupinou Romů v Břeclavi. V roce 2013 došlo ke dvěma dalším kauzám - jednalo se o napadení manželského páru v Duchcově a nepokoje na sídlišti Máj v Českých Budějovicích.

Od roku 2014 nepředstavují Romové jako pachatelé kriminality atraktivní téma, důvodem může být začátek tzv. migrační krize, která trvá do dnešních dnů. V této souvislosti přestávají být Romové „hromosvodem“ společnosti a pozornost se přesouvá k jiným tématům.

Z hlediska skupiny Kriminalita – pachatelé jsou nejčastěji zveřejňovány stati, ve kterých jsou Romové jako pachatelé přečinů a zločinů proti životu a zdraví, další početné zastoupení v rámci této skupiny jsou texty zaměřené na majetkovou kriminalitu. Zejména v *Blesku* převládají v této skupině informace o fyzickém napadení. Problematické je i samotné prezentování kriminálních případů zejména v *Blesku*, které především cílí na okamžité oslovení čtenářů, ale dále již nesleduje vývoj případu od vyšetřování až po pravomocné odsouzení pachatele. To lze vysledovat např. na kauze tzv. mačetového útoku. Oba deníky

o něm informovaly, jen *MF Dnes* se však celým případem zabývala až do konečného verdiktu odvolacího soudu na podzim 2013. Kauza ukazuje i na problematický fakt rychlosti soudního řízení, kdy k odsouzení pachatelů došlo až dva roky od samotného činu, v době, kdy byla událost veřejností zapomenuta. V případě Nového Bydžova vypukly protesty v reakci na údajné znásilnění Romem. Později za toto znásilnění nebyl odsouzen Rom. Tato skutečnost však médií prošla již bez většího povšimnutí.

V rámci informování o Romech jako pachatelích kriminality vyšel v *MF Dnes* a *Blesku* 11. 2. 2012 nepravdivý článek informující o krádeži pokladny v politické straně, kterou založili Romové.⁹⁸ O několik dní později vyšla v deníku *MF Dnes* omluva:

*„MF DNES Severní Čechy ocitovala 11. února pod titulkem ‘Sotva Romové založili stranu, vzal pokladník kasu‘ zprávu z webu Parlamentní listy.cz. Ukázala se jako nepravdivá. Čtenářům se za omyl velice omlouváme.“*⁹⁹ V *Blesku* se ke své desinformaci nijak nevyjádřili. Zde se ukazuje problematičnost přebírání neověřených zpráv od jiných redakcí. *MF Dnes* se sice na rozdíl od *Blesku* omluvila, vypuštění dalšího střípku do negativní mozaiky obrazu Romů to však jen stěží napraví.

Z hlediska informování o Romech jako pachatelích kriminality jsou zejména v *Blesku* velmi často spojovány útoky či kriminalita obecně se slovem „brutální“, již od nadpisu je zvýrazňována převaha útočníků, jednalo-li se o početnější skupinu. Problematické je spojování určitého způsobu páčání kriminality s Romy, kdy si čtenář zafixuje určitá slova a automaticky si pak tento způsob páčání kriminality dává do souvislosti s nimi. V souvislosti s tématem kriminality se lze také dočíst o nejtvrděších (slovy deníků „brutálních“) trestných činech, v období zvýšeného sociálního napětí však i o banalitách, které mají charakter přestupku. V některých článcích se objevuje již zmíněný koncept „slušného Roma“ a nadužívání etnicity pachatele jako např. v deníku *Blesk* z 30. 1. 2012:

„Adoptovaného syna nezvládli: Znásilnil dívku!

Rodina broumovského lékaře v troskách

BROUMOVSKO - Vzali si ho za vlastního, dali mu domov a on se jim za to odvděčil ostudou. Do špatné pověsti přivedl Lukáš D. (19) dosud spořádanou bezproblémovou rodinu dětského lékaře z Broumova, v níž vyrůstal odmalička jako adoptovaný syn.

---

⁹⁸ (iDnes) Sotva Romové založili stranu, vzal pokladník kasu. *Mladá fronta – severní Čechy*, 11. 2. 2012, s. B2. Romové založili stranu, ale pokladník zmizel, *Blesk*, 11. 2. 2012.

Oba články převzaty z Parlamentních listů.

⁹⁹ (ula) Omluva. *Mladá fronta DNES - severní Čechy*, 23. 2. 2012, s. B3.

Navenek slušně působícího teenagera zatkla policie kvůli znásilnění mladých dívek. Přiznal se ke dvěma případům. Není ale vyloučeno, že obětí bylo víc.

*Lukáš D. před pár dny zaútočil na svoji kamarádku (14). Nabídl se, že ji večer doprovodí domů. Natlačil ji ale do chodby panelového domu, kde školačka bydlí, a pokusil se ji znásilnit. Někdo ho ale vyrušil, a tak ji pustil, čehož dívka využila k útěku. "Při výslechu se k činu doznal a přiznal i znásilnění jiné dívky (20) z prázdnin loňského roku. V tomto případě čin dokonal," uvedla Eva Prachařová z náchodské policie s tím, že mladík však mohl obtěžovat více dívek, které ale útok nenahlásily. Lukáš D. putoval čtyři dny před svými dvacetinami do vazby. Hrozí mu až 12 let vězení. Když se o zadržení mladíka a jeho sexuální útocích dozvěděli známí a lidé z jeho blízkého okolí, byli překvapeni. **'Lukáš byl adoptovaný do slušné rodiny a i on, přestože je Rom, se vždy hezky choval. Měl i práci. Podle mě v tom musel sehrát roli alkohol. Nebo se chytit špatné party,' reagovala na zvrhlé chování mladíka žena z panelového domu, v němž Lukáš D. žije s rodiči.***

Ti se k zatčení mladíka, vyučeného zedníka, nechtěli vyjadřovat. 'Odejděte prosím,' odmítl rozhovor a zabouchl dveře Lukášův adoptivní otec, kterého znají lidé jako vstřícného pediatra. Určitě ale i jím chování mladíka otřásl. ¹⁰⁰

V článku je vyzdvihována etnicita pachatele, byť je naprosto nepodstatná. Navíc se text snaží utvrdit čtenáře ve stereotypu, že i přestože je pachatel Rom, měl práci a choval se slušně, tak byl výjimkou oproti ostatním Romům, kteří jsou jeho opakem. Kromě nadužívání etnicity lze dále zmínit propojování kategorie Romové s adjektivem „nepřízpůsobivý“, přičemž v dalším z vybraných textů se hovoří o „*nepřízpůsobivých snědé pleti*“:

„Zlodějku natočila kamera

*DĚČÍN (oce) – Ženu, která nakupovala v jednom z děčínských marketů, **okradl zloděj známou fintou nepřízpůsobivých.** Když nakládala věci do auta, kdosi jí ukradl kabelku s doklady, penězi a především s platební kartou. Z ní pak mladší **žena snědé pleti** vybrala 30 tisíc korun. Její podobu zachytila bezpečnostní kamera nainstalovaná u bankomatu, policie žádá o pomoc při jejím vypátrání.* ¹⁰¹

---

¹⁰⁰ PECHAROVÁ, J. Adoptovaného syna nezvládli: Znásilnil dívku! *Blesk*, 30. 1. 2012.

¹⁰¹ (oce) Zlodějku natočila kamera, *Blesk*, 14. 11. 2011.

V některých textech dochází k propojování kriminality s Romy, přičemž není zcela jasné, jak Romové s danou událostí souvisí. Lze to pozorovat na dvou následujících článcích. První je z *MF Dnes*, kde byly použity výňatky toho nejpodstatnějšího z textu:

„Otřesný případ se stal minulý týden v budově bývalého kina v Mostkovicích. Pedofil nalákal desetiletého a dvanáctiletého chlapce k sobě do bytu. Slíbil jim cigarety a sladkosti za to, že se svléknou a budou se navzájem orálně uspokojovat...

...Budova bývalého kina v Mostkovicích je pro obec obrovským problémem. Majitelka zde zhruba před dvěma roky zřídila asi desítku jednopokojových sociální bytů s kuchyňským koutem. Původně měla v plánu poskytnout startovací bydlení pro mladé rodiny s dětmi, postupem času se sem ovšem začali stěhovat převážně Romové. Dnes je jich zde přihlášeno téměř čtyřicet. A místní lidé jsou otráveni a znechuceni. V okolí bývalého kina je hluk a nepořádek a v Mostkovicích a okolí stoupl počet drobných krádeží. Ztrácejí se například víka od kanálů, takže obec nyní nakupuje plastové uzávěry, což zatěžuje její rozpočet. ‘Zrovna minulý týden jsem řešil, jestli se do deseti bytů mohou přihlašovat stále nové a nové rodiny. Nyní je přihlášených osmatřicet obyvatel, ale žije tam daleko víc lidí’, stěžoval si starosta Mostkovic Jaroslav Peška.¹⁰²

Druhý článek pochází z Blesku:

„Tomáška (8) napadly mladší děti s noži

VÍTKOV – Ozbrojené přepadení mezi malými dětmi?! Tomáška Bürgermeistersa (8) z Vítkova napadli dva chlapci (6) s noži v ruce. Údajně mu hrozili pobodáním. ‘Podívala jsem se z okna a tam Tomášek panicky řval, že ho chtějí bodnout dva kluci’, popsala chvíle hrůzy Blanka Bürgermeister. Vyběhla za útočníky k nedaleké ubytovně. Tam už stáli jejich rodiče, kteří všechno popřeli.

Romové z ubytovny o útoku nic neví. ‘Jsou to děcka a stála tu s nožem, když si krájela chleba. Možná, že se ten kluk lekl, ale rozhodně ho nechtěli zabít’, popsal incident obyvatel ubytovny.

Útok na Tomáše (8) potvrdila i policie. ‘Šetřením jsme ustanovili za možného útočníka šestiletého chlapce. Po zadokumentování jsme případ předali odboru sociální péče. Policie vzhledem k nízkému věku pachatele nemůže zahájit jeho trestní stíhání’, řekl policejní mluvčí z Opavy René Černoorský.¹⁰³

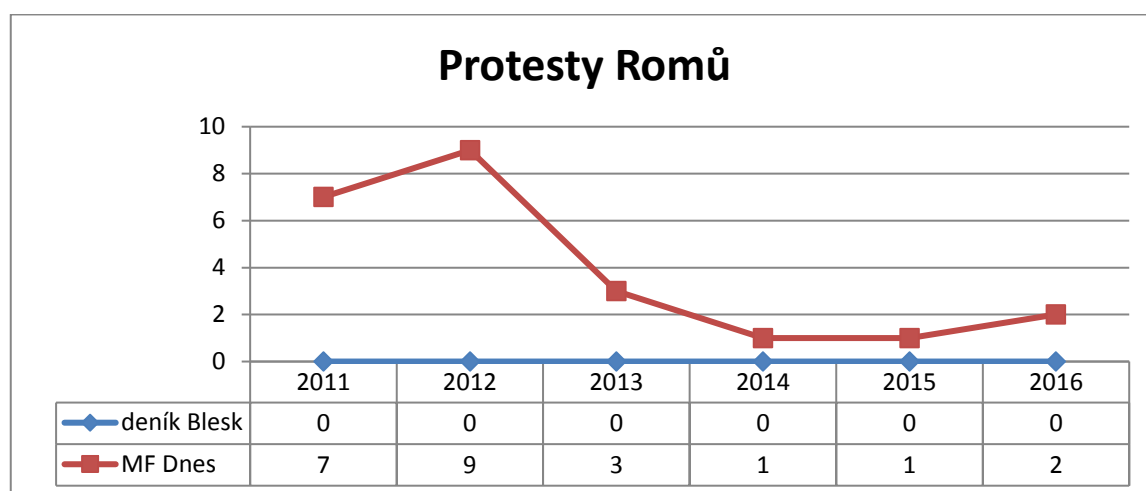
¹⁰² ŠVERDÍK, M. Pedofil nalákal dva malé chlapce a nutil je k sexu. *MF Dnes – Olomoucký*, 16. 8. 2011, s. B1.

¹⁰³ KRUŠINA, J. Tomáška (8) napadly mladší děti s noži. *Blesk*, 1. 6. 2013.

5.2.3 Protesty

Podobně jako předchozí kategorie také zde se téma protestů dělí na dvě skupiny: Protesty Romů a Protesty proti Romům. Vzhledem k výše popsaným událostem není nikterak překvapivé, že skupina Protesty proti Romům je opět tou dominantní.

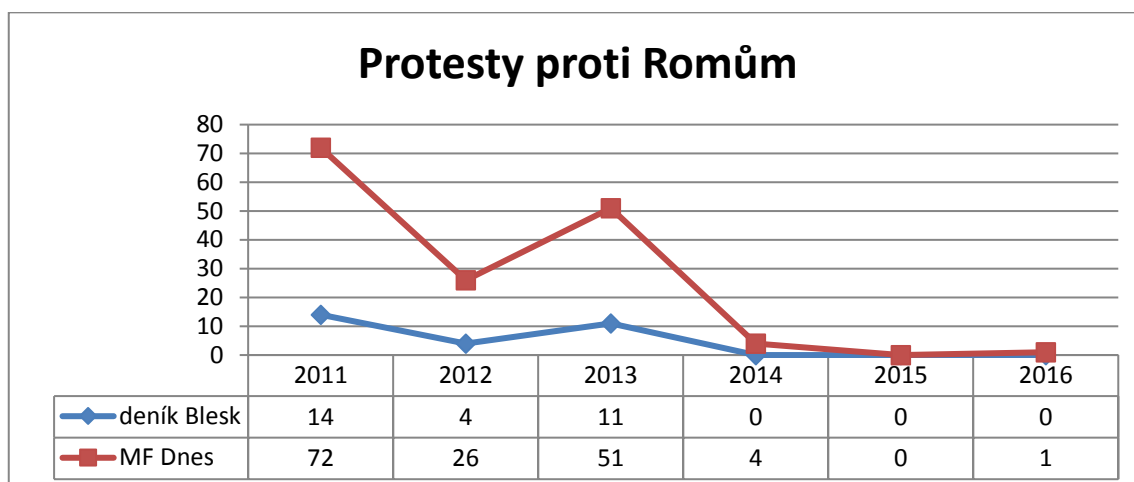
Graf č. 3 – Protesty Romů

Zdroj: autor práce

Jak vyplývá z grafu, tak v deníku *Blesk* nebyl nalezen text vztahující se k protestům Romů. Také u *MF Dnes* se jedná o zanedbatelné téma, kterému nebyla věnována větší pozornost. Nejvíce článků, tj. devět, bylo v roce 2012 a vztahovaly se zejména k protestům Romů v souvislosti s „novoroční“ střelbou v Tanvaldu. Místní Romové tehdy byli přesvědčeni, že se nejednalo ze strany napadeného seniora o nutnou obranu, ale o vraždu a ublížení na zdraví spáchané na dvojici romských mladíků. Závěry vyšetřování zněly opačně.

Graf č. 4 – Protesty proti Romům

Zdroj: autor práce

Nejvíce informací ve skupině Protesty proti Romům je z let 2011–2013, což opět koresponduje s výše zmíněnými kauzami v kategorii Kriminalita – pachatelé, neboť protiromské protesty proběhly vždy v návaznosti na určité kriminální kauzy. Nejvíce zpráv vyšlo v roce 2011, kdy se zvedla vlna protestů v Novém Bydžově a poté ještě v létě ve Šluknovském výběžku. V roce 2012 proběhly protesty v Břeclavi v souvislosti s údajným napadením chlapce, který měl být údajně přepaden skupinou Romů a měl jimi být vážně zraněn. Až v průběhu vyšetřování se zjistilo, že šlo z jeho strany o vymyšlený útok. V roce 2013 probíhaly protesty v Duchcově a v Českých Budějovicích. Od roku 2014 přestaly protesty proti Romům jako téma existovat, neudály se žádné podstatné události, které by protesty vyvolaly. Přitom nelze tvrdit, že by problémy v dříve zasažených lokalitách zcela odezněly, nicméně pozornost médií i společnosti se nesla jiným směrem.

Pohlédli-li bychom na procentuální zastoupení této kategorie v jednotlivých letech, pak u *Blesku* články o protiromských protestech tvořily: 17,72%, 4,4%, 19,64%, 0%, 0%, 0%., u *MF Dnes* představovaly z celkového množství textů o Romech: 11,04%, 6,56%, 12,88%, 2,07%, 0%, 1,01%.

U protiromských protestů se v roce 2011 vyskytla zvláštnost – nepokoje ve Šluknovském výběžku. Do té doby následovaly protesty vždy po nějakém skutečném či domnělém útoku ze strany Romů a v místě, kde se tento čin měl stát. V létě 2011 ovšem došlo k „mačetovému útoku“ v Novém Boru, kde proběhlo i několik relativně poklidných protestů. Nejzávažnější střety s policisty a nejvíce exponované demonstrace, kterých využila krajní pravice, se však udály úplně někde jinde a to ve vzdušnou čarou 18 km vzdáleném Varnsdorfu. Další protesty

se týkaly obcí a měst v okolí Varnsdorfu jako Šluknov a Rumburk. Proč v Novém Boru došlo k relativně mírným protestům po tak závažném činu, jakým byl tzv. mačetový útok. A proč ve Varnsdorfu a dalších místech se protesty měnily v pouliční boje, se lze jen domnívat. Ve sledovaných tiskovinách tomuto nikdo nevěnoval pozornost.

V souvislosti s protiromskými protesty oba deníky upozorňovaly na přítomnost jednotek Policie ČR Speciální pořádkové jednotky (SPJ) neboli těžkooděnců, v některých článcích se vyskytoval výraz zbrojnoši. V rámci protestů na Šluknovsku nutno také zmínit, že svolavatelem a vůdčí osobností těchto protestů se stal mimo jiné také Lukáš Kohout¹⁰⁴ známý svými podvody, na což poukazovali oba deníky. Toto nebyl jediný paradox v rámci protiromských protestů, v době nepokojů na sídlišti Máj v Českých Budějovicích v roce 2013 vyšel rozhovor s jedním z organizátorů jednoho z protestů, kde stálo:

„- Proč proti Romům protestuješ?

Vláda to posuzuje nespravedlivě, jsou s nimi problémy. A berou nějaké ty dávky.

- Ty s nimi máš osobně špatné zkušenosti?

Mám s nimi více zkušeností. Napadli mě. Dvakrát.

- Co jsi říkal tomu, když v sobotu začaly létat vzduchem kameny?

Vadilo mi, že se útočí proti policistům, kteří nás chrání a chránili a dělali jen svou práci.

- To je zvláštní, že tak mluvíš o policistech. Na úvodní fotce na svém profilu na Facebooku máš anglicky napsáno všichni policisté jsou bastardi a zkratku A. C. A. B... (All cops are bastards).“¹⁰⁵

Určitou zvláštností je také skutečnost, že největší protesty nebo činy, které protesty odstartovaly, se z většiny staly od jara do léta, v zimních měsících se s výjimkou tanvaldské novoroční střelby nic zásadnějšího nestalo, nebo tomu oba deníky nevěnovaly pozornost.

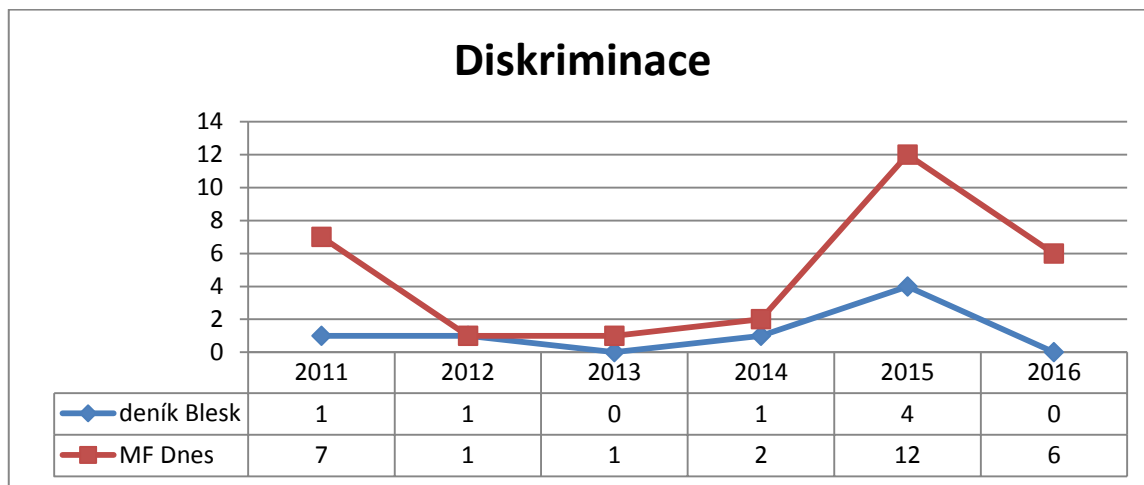
---

¹⁰⁴ Lukáš Kohout vešel v povědomí širší veřejnosti jako falešný náměstek ministra zahraničí Jana Kavana, který za peníze daňových poplatníků procestoval celý svět. Rovněž se představoval jako mluvčí a organizátor Technoparty v roce 2006, která skončila policejním zásahem. (art, ves) „Létající asistent“ vedl pochod k romské ubytovně. *Mladá fronta Dnes – severní Čechy*, 3. 9. 2011, s. A4.

¹⁰⁵ JANOUŠ, V. "Vadí mi, že berou nějaké ty dávky". *Mladá fronta DNES – jižní Čechy*, 3. 7. 2013, s. B1.

5.2.4 Diskriminace

Graf č. 5 – Diskriminace

Zdroj: autor práce

Otázka diskriminace nemá v obou denících významnější zastoupení, spíše se jedná o okrajové téma. Články pojednávající o diskriminaci jsou obsahově velmi úzce vymezeny, nejvíce se dotýkají diskriminace v oblastech bydlení a vzdělávání. Přičemž tato problematika je obvykle přinášena až jako zprostředkovaná na základě rozhodnutí či zprávy některé z institucí. Např. zprávy *Amnesty Internacional* (dále jen AI) informovaly o diskriminaci Romů v oblasti vzdělávání nebo rozhodnutí soudu o tom, že určité jednání je diskriminací. U zpráv AI je zejména kladen důraz na neúměrné množství Romů v tzv. praktických školách, obecně známých mezi veřejností jako zvláštní školy. V oblasti školství se pojednávalo také o segregaci romských a neromských dětí ve školách. Toto téma je již hraniční s oblastí článků spadající do rasismu.

Druhá nejčastěji zmiňovaná skupina zpráv je otázka bydlení a poskytování služeb. V souvislosti s diskriminací v oblasti bydlení byla v roce 2015 v obou denících zaznamenána kauza realitní makléřky, která odmítla prodat byt romské figurantce. Ta předstírala zájem o byt v rámci šetření ombudsmanky Anny Šabatové. Na základě odmítnutí figurantka podala žalobu z důvodu diskriminace a požadovala odškodné. Soud potvrdil, že skutečně šlo o diskriminaci a makléřce nařídil omluvu, nárok na odškodnění byl zamítnut. Rozdílný byl přístup, jak o celé záležitosti tiskoviny informovaly. *Blesk* již v nadpisu zdůrazňoval částku, kterou figurantka požadovala jako odškodné, na rozdíl od *MF Dnes*. Zveřejněním požadovaného odškodného se přilákali čtenáři, zároveň tím však *Blesk*

přiživoval sociální napětí, kdy ve společnosti rezonovaly dohady o vhodnosti výše odškodného, místo aby se řešilo jednání makléřky.

5.2.5 Extremismus, rasismus, xenofobie, potvrzování stereotypů

Graf č. 6 - Extremismus, rasismus, xenofobie, potvrzování stereotypů

Zdroj: autor práce

Nejvíce článků na toto téma se objevilo v roce 2011, kdy došlo k událostem v Novém Bydžově a Šluknovském výběžku. V dalších letech textů v této kategorii výrazně ubylo, jak je možné vidět z grafu. Zaměříme-li se na kategorii samotnou, tak zjišťujeme, že ve většině případů se jedná o zprávy pojednávající o rasismu, xenofobii, extremismu či potvrzování stereotypů. Pouze minimum jich lze identifikovat jako explicitně rasistické. Obsahuje-li text rasismus, obvykle se jedná o text přetištěný z blogu nebo jde o glosu, názor z diskuze na *iDnes.cz* či text čtenáře. Podobně jako v případě kategorie diskriminace, tak i zde se spíše jedná o informování v roli zprostředkovatele, který podává zprávu o rasismu, xenofobii apod., než že by novináři vyrazili přímo do terénu zkoumat, jak se žije menšinám a na jaké překážky narážejí.

V roce 2011 byl v rámci projektu *MF Dnes Studenti píší a čtou noviny* zveřejněn článek studentky Elišky Otevřelové, která se zamýšlí nad multikulturalismem. V tomto studentském textu se lze opět setkat se stereotypními představami o Romech. Text navíc přináší představu o Romech jako o cizincích navzdory tomu, že na území českých zemí žijí několik staletí. Tento článek byl zároveň oceněn redakcí *MF Dnes*.

„Myšlenka multikulturalistické Evropy není špatná. Ale...

Evropa láká stále více přistěhovalců, ať už to jsou Vietnamci, muslimové nebo Romové. Ale ne nadarmo se říká: "Jiný kraj, jiný mrav." Každý národ, každá etnická skupina má jiné zvyky, tradice, názory a způsob života. A jak už to bývá, když jeden chce to a druhý ono, vznikají velmi rychle problémy.

Vezměme si třeba Francii, málokdo neslyšel o tamních problémech s muslimy. A nemusíme ani chodit daleko, abychom našli další problémové skupiny. Nestalo se vám někdy, že byste narazili na skupinku nepřizpůsobivých občanů i u nás v Česku?

Nemyslím si, že myšlenka multikulturalistické Evropy je špatná. Jen je v tom všem trochu háček. Jakkoliv totiž proti všem nepřizpůsobivým skupinám zasáhnete, hned budete obviněni z rasismu.

Pokud Romové budou žít jako většina ostatních obyvatel České republiky, tím myslím, že budou pracovat, přestanou krást a neustále si stěžovat na rasismus a budou dostávat stejné sociální dávky jako ostatní, neměly by tu být problémy. Jenže tohoto ideálního stavu jen těžko dosáhneme. Všichni se určitě ze dne na den nezmění a nepůjdou hned na úřad práce...A ještě se třeba podívejme na Vietnamce. Sice víme o mnoha případech vietnamských megapěstíren konopí, padělání značkového oblečení a podivných asijských bistrech (viz reklama "Postarejte se mi o Bóbika"). Když se na ně podíváte ale z jiné strany, zjistíte, že jejich a naše pracovitost se občas špatně srovnává. Zatímco vietnamský obchod má otevírat v 8.00, ale již v 7.50 někdo sedí za pokladnou a vítá vás vietnamskočeským pozdravem, v tom českém mají otevírat v 9.00, ale často se stává, že ještě v 9.15 můžete klepat na dveře obchodu, jak chcete, ale stejně vám nikdo neotevře... Zkráceně, pokud někdo chce žít v zemi, která uznává jiné společenské hodnoty než on, buď ať se přizpůsobí a nepůsobí svými zvyky a způsoby života problémy jiným, nebo ať zůstane mezi "svými".¹⁰⁶

Naopak článkem zabývající se rasismem nikoliv rasismus „vytvářející“ je text z roku 2012, kdy se redaktorka *MF Dnes* vydala s členy neziskové organizace *IQ Roma* do ulic Brna a společně zjišťovali, jak je těžké pro Romy zajít večer do některého z klubů, barů či restaurací, kam všude je/není umožněn Romům přístup a jak jsou na tom zařízení, která již dříve dostala pokutu za diskriminaci Romů.¹⁰⁷ Z něho vyplynulo, že nediskriminačně se

---

¹⁰⁶ OTEVŘELOVÁ, E. Myšlenka multikulturalistické Evropy není špatná. *Mladá fronta Dnes – zlínský kraj*, 28. 1. 2012, s. B3.

¹⁰⁷ KHOLOVÁ, L. Flámovat jako Romka. *Mladá fronta DNES – olomoucký kraj*, 20. 8. 2012, s. A6.

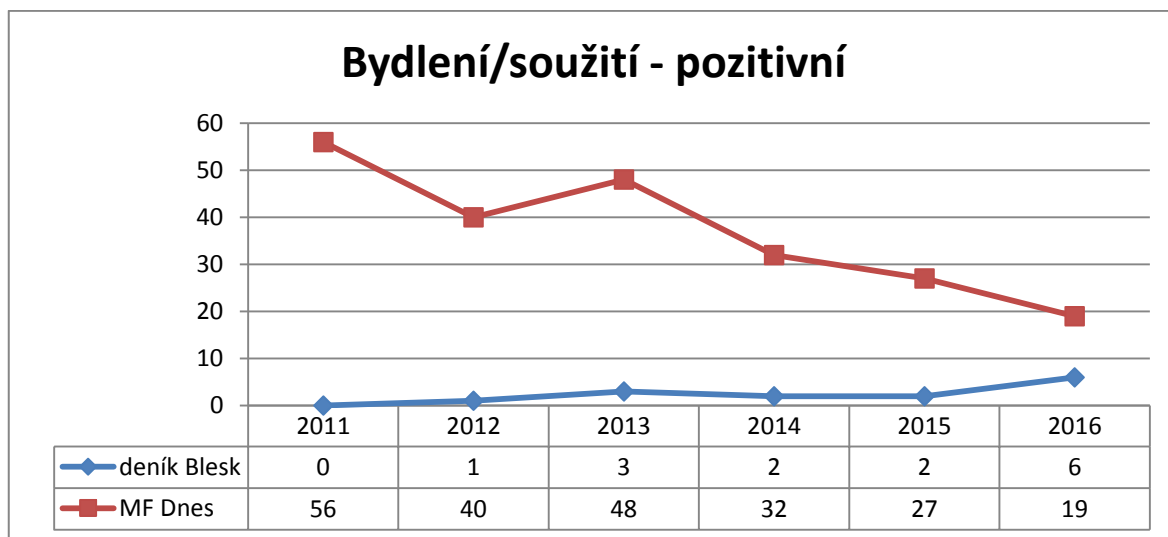
chovaly podniky, které v předchozím období postihly sankce za nepochybnost Romů do zařízení. Ve všech ostatních vytipovaných zařízeních nebyli vpuštěni s odůvodněním, že se zde koná soukromá akce. Z experimentu tedy vyplynulo, že Romové stále zůstávají občany druhé kategorie, jsou nežádoucí a je aplikována kolektivní vina na celou skupinu.

V roce 2015 prošla médii kauza bývalého mluvčího Nejvyššího soudu v Brně Petra Knötiga v souvislosti s prezentací koupajících se Romů na svém facebookovém profilu.¹⁰⁸ V roce 2016 zahýbal společností a médii byl často zmiňován výrok ministra financí a místopředsedy vlády Andreje Babiše o koncentračním táboru v Letech, o kterém prohlásil, že se jednalo o pracovní tábor pro jedince, kteří nechtěli pracovat.¹⁰⁹

5.2.6 Bydlení/soužití

Kategorie Bydlení/soužití zahrnuje soužití Romů s majoritou a to v obou směrech. Obsahuje nejen pohled majority, ale i pohled na soužití s majoritou, případně potíže, které v souvislosti s bydlením a soužitím Romové mají/zažívají. Články zařazené do této kategorie byly dále podle obsahu rozřazeny do tří skupin, a to Bydlení/soužití – pozitivní, Bydlení/soužití – negativní a Bydlení/soužití – fámy.

Graf č. 7 - Bydlení/soužití - pozitivní

Zdroj: autor práce

¹⁰⁸ POKORNÝ, J. Pozor na Facebook. Vzkazy jsou totéž jako veřejný projev. *Mladá fronta Dnes*, 13. 6. 2015.

¹⁰⁹ POKORNÝ, J. Práce pro Romy? Babiš se kaje. *Mladá fronta Dnes*, 3. 9. 2016.

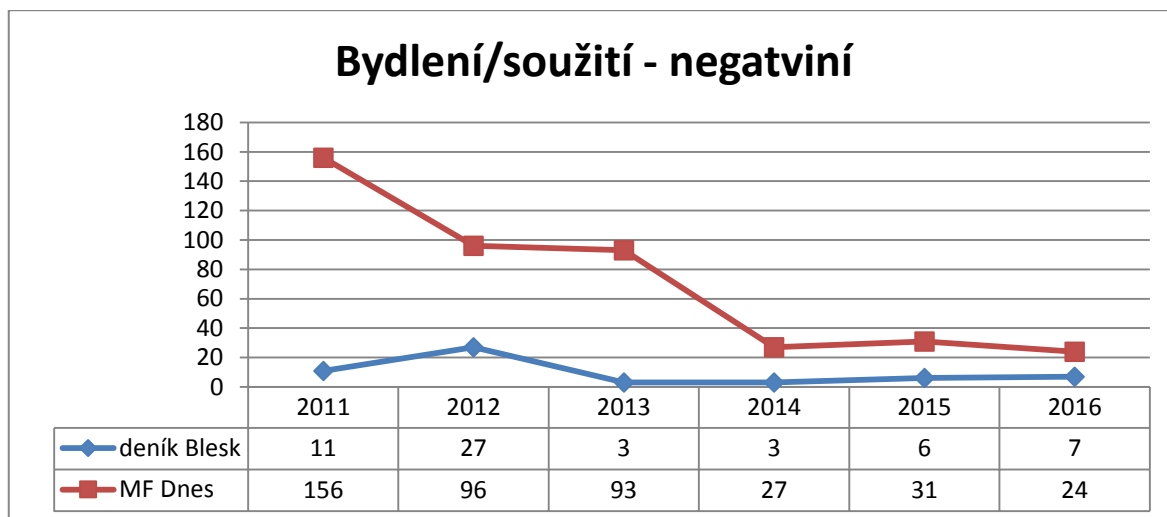

Z hlediska deníku *Blesk* jsou informace zabývající se pozitivním soužitím majority s Romy v podstatě ojedinělou záležitostí a nepředstavují výraznější zastoupení v procentuálním vyjádření, kromě posledního roku ze sledovaného období, kdy články o pozitivním soužití tvořily skoro 15%. V procentuálním zastoupení texty této kategorie v *Blesku* představovaly: 0%, 1,1%, 5,36%, 4,17%, 6,25% a 14,63%. Výrazný nezáměr o tuto skupinu kategorie Bydlení/soužití lze přičíst i zaměření *Blesku*, neboť tato tiskovina jakožto bulvární deník upoutává pozornost především prostřednictvím šokujících zjištění a událostí. Pozitivně laděné informace do schématu tohoto typu médií nezapadají. Do roku 2015 se *Blesk* v případě kladných zpráv omezoval pouze na informace o asistentech kriminality a obcích, které byly oceněny jako příkladné v soužití majority a Romů.

Mnohem větší pozornosti je kladným zprávám věnováno v *MF Dnes*, kde se vyskytují relativně vysoká čísla, co do jejich počtu. I v roce 2011, kdy probíhaly nepokoje v Novém Bydžově a na Šluknovsku a vztah majority a Romů byl velmi vyhraněný, tvořily zprávy o pozitivním soužití 8,59 % ze všech o Romech. Navzdory snižování celkového počtu článků tohoto typu však jejich procentuální zastoupení naopak stoupá. V následujících letech tvořili tyto pozitivní zprávy vždy minimálně 10% vydaných článků o Romech, v roce 2016 dosáhly téměř k 20%. Konkrétní procentuální zastoupení představovalo ve sledovaném období: 8,59%, 10,1%, 12,43%, 16,58%, 16,56% a 19,19%. V kontrastu k těmto pozitivním číslům stojí procentuální zastoupení textů opačného spektra, texty věnující se negativnímu soužití či bydlení, kdy jejich podíl ve sledovaném období tvořil: 23,93%, 24,24%, 24,09%, 13,99%, 19,02% a 24,24%. Z tohoto procentuálního zastoupení je vidět, že v souvislosti s bydlením/soužitím je až do roku 2014 vždy minimálně dvakrát více zpráv které jsou o negativních aspektech než o těch pozitivních. Články v *MF Dnes* přinášejí informace o projektech k bezproblémovému soužití např. o obci Obrnice (zmiňovány i *Bleskem*), ale i o Dobré Vodě, kde si Romové sami opravili poničené sídliště. Dále jsou zmiňovány pozitivní ohlasy obcí, které se pokusily vyřešit sociální napětí za pomoci nabídnutí práce Romům – ze zpráv byla patrná spokojenost. Velmi pozitivní informace vypovídaly o tom, jak se osvědčily tzv. romské hlídky, kdy sami Romové pomáhali dohlížet na veřejný pořádek v místech svého bydliště. Zajímavé je, že o lokalitách, které šly spíše cestou „podané ruky“ již v dalších letech není mnoho zmínek. Zatímco o regionech, které šly cestou represí, se stále píše o různých problémech, které zde vznikly.

Mezi pozitivní články patří také zpráva o vyznamenání romského policisty původem z České republiky Petra Toráka, který byl oceněn Řádem britského impéria za příkladnou službu u britského policejního sboru.

Graf č. 8 - Bydlení/soužití - negativní

Zdroj: autor práce

Informace o negativním bydlení/soužití mají v této kategorii největší zastoupení. V případě *MF Dnes* se jedná za celé sledované období o nejméně zastoupené téma, které kromě roku 2014 tvořilo vždy zhruba jednu pětinu. Z hlediska podílu v jednotlivých letech tvořily články o negativním soužití v *Blesku*: 13,92%, 29,67%, 5,36%, 6,25%, 18,75% a 17,07%, u *MF Dnes* představují v jednotlivých letech sledovaného období: 23,93%, 24,24%, 24,09%, 13,99%, 19,02% a 24,24%.

V *Blesku* se nejvíce článků na toto téma objevovalo v letech 2011 a 2012, v době, kdy probíhaly události v Novém Bydžově, ve Šluknovském výběžku, novoroční střelba v Tanvaldu a napadení v Břeclavi. V dalších letech jejich počet postupně klesal, zároveň však klesal i počet zpráv o Romech celkem, proto i šest a sedm zpráv za roky 2015 a 2016 představují poměrně vysoké procentuální zastoupení.

Většina zpráv z této kategorie se týká „problémových“ oblastí sociálně vyloučených lokalit. Zaměřují se na oblasti, ve kterých docházelo k nepokojům. Dále se zabývají zvýšeným mezientickým napětím v dalších lokalitách po celé České republice. Nejčastěji byly zmiňovány oblasti Šluknov, Břeclav, ostravské Přednádraží, Duchcov nebo sídliště Janov, Chanov či jihlavské sídliště Slunce.

Oblastně oba deníky informují o obdobných lokalitách. *Blesk* však spíše informuje o napjatých česko-romských vztazích z pohledu majority, články jsou o Romy způsobených problémech v soužití. Deník *MF Dnes* se snaží informovat nejen o „Romech způsobujících problémy“ v soužití, ale snaží se informovat o daných tématech také z pohledu romské populace především se zaměřením na bydlení.

Do této sekce lze zařadit rovněž článek z roku 2011, který pojednává o levnějším jízdném pro sociálně slabší obyvatele jedné ze čtvrtí Jablonce nad Nisou. Deník *Blesk* o celé záležitosti informoval jako o „levnějším jízdném pro Romy“. ¹¹⁰ Jak vyplývá z informací *MF Dnes*, s návrhem na levnější jízdné přišla romská poradkyně. Ovšem levnější jízdné bylo především určeno pro děti, které jinak chodily po frekventované silnici, a mělo být určeno pro všechny obyvatele dané čtvrti bez ohledu na etnický původ. ¹¹¹

Tato kategorie obsahuje i některé výzkumy veřejného mínění na téma soužití majority s Romy:

„S Romy špatně

PRAHA – Soužití Romů a ostatních obyvatel Česka vnímá 83 procent lidí jako špatné. Vyplynulo to z průzkumu CVVM. Loni však soužití negativně hodnotilo o celé procento lidí víc. ¹¹²

Pro srovnání článek v *MF Dnes* referující o stejném průzkumu veřejného mínění, oba deníky přejaly informace z ČTK:

„Soužití s Romy je špatné, říká pět ze šesti lidí

Průzkum CVVM

Soužití Romů a ostatních obyvatel Česka stále vnímá výrazná většina společnosti jako problematické, zjistilo Centrum pro výzkum veřejného mínění. Za špatné ho označilo 47 procent lidí, za velmi špatné 36 procent dotázaných. Celkem ho tak vnímá negativně pět ze šesti lidí, což je výsledek, který je téměř stejný jako loni. Téměř polovina lidí uvedla, že v blízkosti jejich bydliště Romové žijí. Podle dotázaných také vláda nezvládá řešit romskou problematiku – 61 procent lidí si myslí, že si vede neuspokojivě, opačný názor má 30 procent dotázaných. ¹¹³

---

¹¹⁰ JAKUBEC, L. Levné romské jízdenky končí. *Blesk*, 15. 11. 2011.

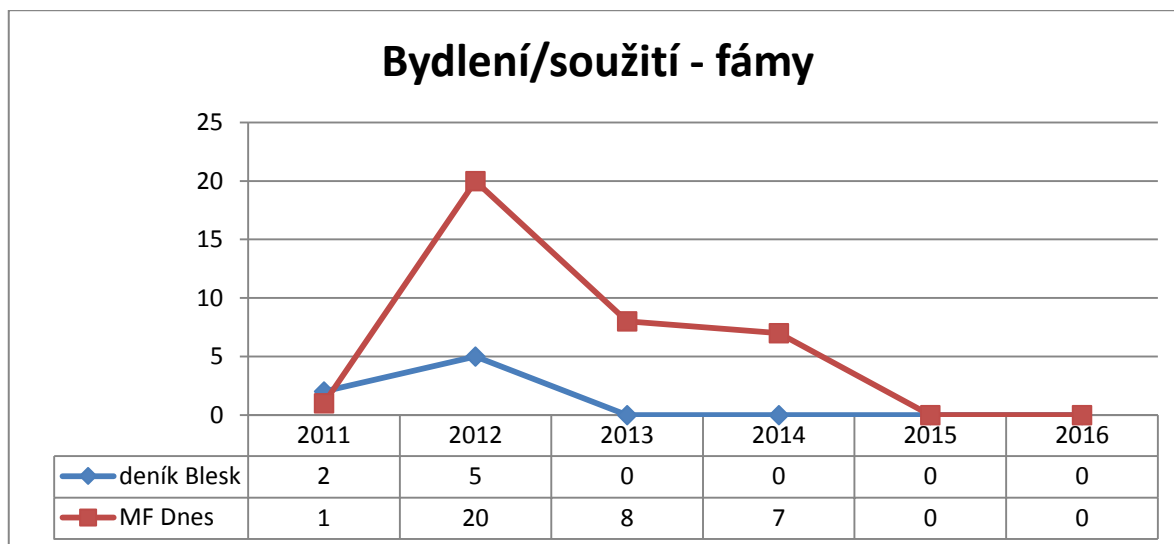
¹¹¹ BRABENCOVÁ, L. Protesty zabraly. Výhodné jízdné pro neplatiče končí. *MF Dnes – Liberecký*, 15. 11. 2011, s. B2.

¹¹² ČTK. S Romy špatně. *Blesk*, 3. 6. 2015.

¹¹³ ČTK. Soužití s Romy je špatné, říká pět ze šesti lidí. *Mladá fronta Dnes*, 3. 6. 2015.

Ačkoliv jde v obou v případech o krátké články, je opět patrné, že *MF Dnes* se snaží jít více do hloubky a přinést i v takto krátké zprávě co nejvíce informací na rozdíl od *Blesku*, který sečetl obě záporné kategorie odpovědí a umocnil tím vyhraněnost Čechů proti Romům.

Graf č. 9 – Bydlení/soužití - fámy

Zdroj: autor práce

V rámci skupiny bydlení/soužití - fámy lze vysledovat dva základní proudy a to fámy zaměřené na nahlášení falešné trestné činnosti a potom dále fámy související s bydlením ve smyslu zřízení ubytovny a přílivu „problematických“ jedinců. Největší zastoupení můžeme nalézt v roce 2012, kdy si mladík Petr v Břeclavi vymyslel brutální útok, kterého se měli dopustit Romové. Kromě tohoto případu z Břeclavi byly zaznamenány ještě některé zprávy např. o domnělém znásilnění, kdy se v průběhu vyšetřování zjistilo, že se jedná o křivé obvinění.

Fámy související s bydlením se nejčastěji objevují po některé z událostí, které skončily nepokoji, ať už se jedná o Šluknovsko 2011, Břeclav 2012 nebo České Budějovice a Duchcov 2013. Vždy jde o stejný postup: vypuštění fámy o vzniku ubytovny pro Romy z některého z nepoužívaných domů v obci, případně o přestěhování Romů do obce ze severu republiky. Např. v *Blesku* vyšel 28.11.2011 článek:

„Letáky předvídají invazi 500 Romů¹¹⁴

ZÁBŘEH – Strach mají obyvatelé Zábřehu na Šumpersku. Bojí se, že se do jejich města nastěhuje několik až stovek nepřizpůsobivých Romů ze severu Čech. Ve městě se totiž v posledních dnech objevily letáky, které o chystaném příjezdu Romů informují.

„Do Zábřehu se má ze severu Čech **přistěhovat 300 až 500 nepřizpůsobivých obyvatel romského etnika**,“ upozorňuje Zábřežany leták šířící se městem. Současně se v něm také naznačuje, že město hodlá Romy nastěhovat do staré ubytovny vedle nedávno zrekonstruovaného bazénu. „Na radnici přišlo několik lidí s tím, že letáky našli ve schránkách či na automobilu. My se od těchto informací distancujeme, nic podobného nechystáme a ani se na nás nikdo s tímto záměrem neobrátil,“ uvedl mluvčí zábřežské radnice Daniel Gryc.

Město prý chystá rekonstrukci zmíněné ubytovny, ale má sloužit sportovcům. Město prý podle něj také jednalo s vlastníky domů, u kterých by mohl existovat určitý předpoklad nastěhování většího počtu cizích lidí, a všichni takovou možnost odmítli.

„**Doufám, že to skutečně není pravda. Tolik obyvatel jakéhokoliv cizího etnika by byl v tak malém městě, jako je Zábřeh se čtrnácti tisíci obyvateli, velký problém,**“ řekla **Blesku Alena K. (58)**, bydlící nedaleko zmíněného bazénu, a dodala: „Ale strach mám. Stejně jako všichni mi známí, s nimiž jsem se o tom bavila. Politikové nám už mnohokrát tvrdili něco jiného, než co potom byla většinou velmi nepříjemná skutečnost.“

(Pavel Ryšlink)“

Pro srovnání ve stejný den vyšel článek k témuž i v *MF Dnes*:

„Obyvatele měst děsí fámy o přílivu Romů¹¹⁵

ZÁBŘEH (rš) V posledních týdnech obyvatelé Zábřehu a Loštic vyděsila zpráva, že na Šumpersko by se ze severních Čech měli stěhovat Romové. Lidé dokonce nacházeli letáky ve svých schránkách nebo za stěrači automobilů. Podle vedení těchto měst nejsou takové zprávy ničím podložené a starosta Loštic za nimi vidí aktivity jednoho z místních obyvatel, který má blízko k Dělnické straně sociální spravedlnosti. Odborníci se shodují, že šíření podobných informací může být nebezpečné a mělo by být stíháno a potrestáno.
(rš)“

---

¹¹⁴ RYŠLINK, P. Letáky předvídají invazi 500 Romů. *Blesk*, 28. 11. 2011.

¹¹⁵ HÁNYŠ, R. Obyvatele měst děsí fámy o přílivu Romů. *Mladá fronta DNES*, 28. 11. 2011.

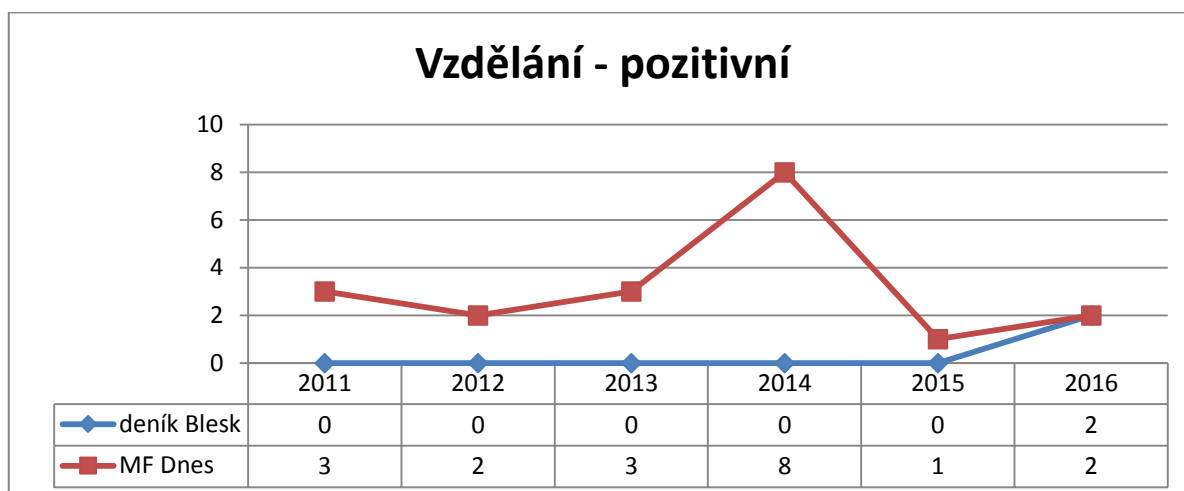
Je zajímavé, že oba texty hovoří o strachu, ale žádný z nich nezdůrazňuje, že se jedná o fámu. Deník *Blesk* opět již v nadpisu používá čísla ke zdůraznění „nebezpečí“, které ještě podtrhuje slovem „invaze“, aby umocnil riziko a přilákal lidi přečíst si článek. Dalším skoro typickým znakem pro oblast bydlení je, že zejména v protiromsky vyznívajících textech lze nalézt vždy přítomen názor nějaké „starší osoby“, která má s Romy negativní zkušenost a obává se jich. Oproti tomu stať v *MF Dnes* konstatuje, že se objevily letáky o možném stěhování Romů do Loštic a Zábřehu, zároveň se snaží naznačit, kdo by za těmito letáky mohl stát a přináší i názor odborníků, kteří jsou pro potrestání šířitele takovýchto letáků. Uvědomíme-li si, že tento článek vyšel na podzim roku 2011 v době krátce po nepokojích na Šluknovsku, tak se šířitel dopouštěl minimálně šíření poplašné zprávy a nepřímo mohl vyvolat další sociální napětí. Oba příklady dokumentují, jak lze přistoupit ke stejnému tématu a referovat o něm – zatímco *MF Dnes* se snaží jít více po věcné stránce, *Blesk* se snaží spíše zapůsobit na city čtenáře, a i když se snaží nepřímo přes postoj úřadu ukázat, že se jedná o nepravdivou informaci, tak stejně výpovědi paní Aleny podporuje tezi, že před Romy či někým cizím se musíme mít na pozoru.

Od roku 2015 se fámy v souvislosti s ubytovny pro Romy již nevyskytují, společnost a média se zaměřují na téma uprchlické krize. Tím z koho máme mít strach, jsou nyní uprchlíci, na Romy se postupně zapomíná. Z hlediska procentuálního zastoupení představovaly články o fámách v souvislosti s Romy v *Blesku*: 2,53%, 5,49%, 0%, 0%, 0% a 0%, u *MF Dnes* pak: 0,15%, 5,05%, 2,02%, 3,63%, 0% a 0%. Z uvedených dat lze konstatovat, že v deníku *Blesk* fámy v souvislosti s Romy odezněly po událostech v Břeclavi v roce 2012. V případě *MF Dnes* se texty z této skupiny v letech 2015 a 2016 již nevyskytují. Což lze dát souvislosti s migrační krizí a upřením pozornosti jiným směrem.

5.2.7 Vzdělání

Kategorie vzdělání byla rozdělena opět na pozitivní a negativní informace o Romech a jejich vztahu ke vzdělání a možnostem přístupu k němu.

Graf č. 10 – Vzdělání - pozitivní

Zdroj: autor práce

Jak z grafu vyplývá, téma vzdělání nepředstavuje z hlediska obou deníků vážnější téma. Za celé sledované období nedosáhly pozitivní informace o vzdělání ani 1%. Nejvíce jich z této skupiny bylo v roce 2014, kdy vyšly převážně pozitivní zprávy o zápisech do prvních tříd, při kterých se zvyšuje počet romských dětí. Zároveň bylo kladně hodnoceno, že romské děti nebyly automaticky odmítány či přeřazovány do praktických škol. V této kategorii se vyskytovaly i informace o lidech, kteří pomáhají se zvyšováním vzdělání Romů. 28. 7. 2014 byl v *MF Dnes* otištěn článek věnující se přibývání počtu vysokoškolsky vzdělaných Romů:

„Romů s titulem přibývá. I díky stipendiím

Školství

PRAHA V Česku přibývá romských vysokoškolských studentů. Naznačují to údaje sdružení Romea, které koordinuje udělování stipendií pro romské studenty na různých českých univerzitách.

Zatímco v letech 2005 až 2009 získalo podporu 59 studentů, v letech 2010 až 2013 jejich počet stoupl na 151. "Převažují studenti pedagogických oborů, v posledních letech se hodně objevují i ekonomické obory," říká Iva Hlaváčková ze sdružení Romea.

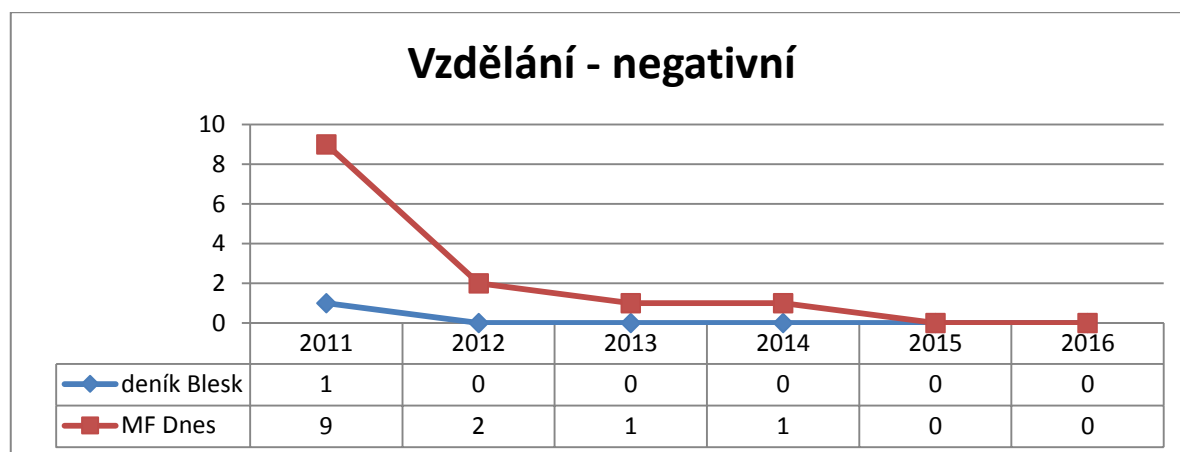
*Zájemcům pomáhají i přípravné kurzy, které pořádá nezisková organizace Slovo 21. Od roku 2004 se na univerzity dostalo 142 z 251 jejich absolventů.*¹¹⁶

Tento článek zároveň ukazuje, na jeden ne úplně zmíněný pozitivní fakt, že zvyšuje-li se počet vysokoškoláků, zvyšuje se i počet středoškoláků, že je zde prostor pro vznik romských

¹¹⁶ (jj) Romů s titulem přibývá. I díky stipendiím. *Mladá fronta – Praha*, 28. 7. 2014, s. A2.

elit. Je škoda, že tomuto tématu je věnována pouze tato zpráva, protože by v obrazu Romů v očích majoritní společnosti mohl pomoci k vyvracení letitého stereotypu o hloupých a nevzdělaných Romech.

Graf č. 11 – Vzdělání - negativní

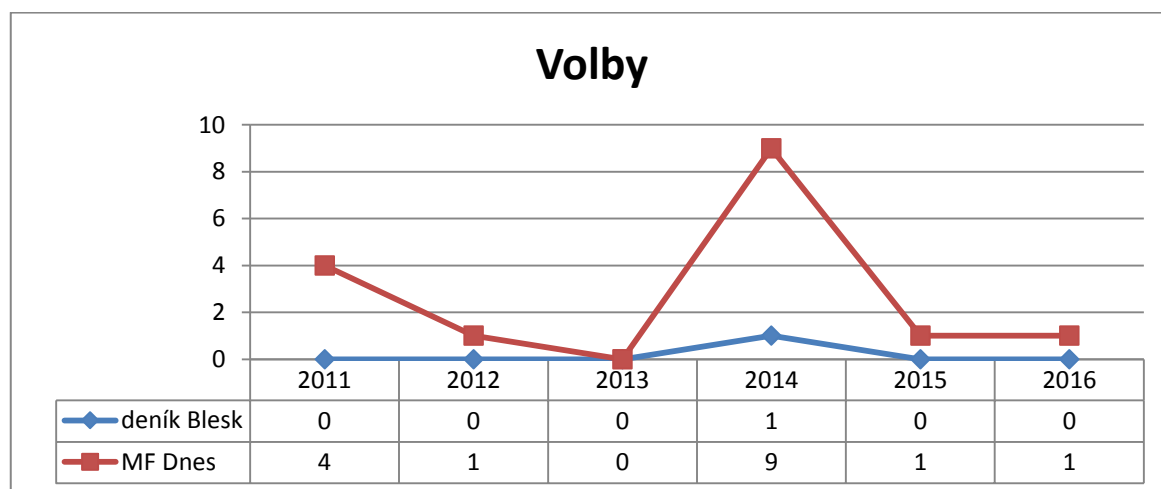

Zdroj: autor práce

Podobně jako skupina Vzdělání – pozitivní, tak i skupina Vzdělání - negativní nepředstavuje v obou denících žádné výraznější zastoupení. Články se obvykle týkají zařazování dětí do zvláštních škol a nízkého dosaženého vzdělání. V deníku *Blesk* byl nalezen pouze jeden takový, který se týkal této skupiny.

5.2.8 Volby

Graf č. 12 - Volby

Zdroj: autor práce

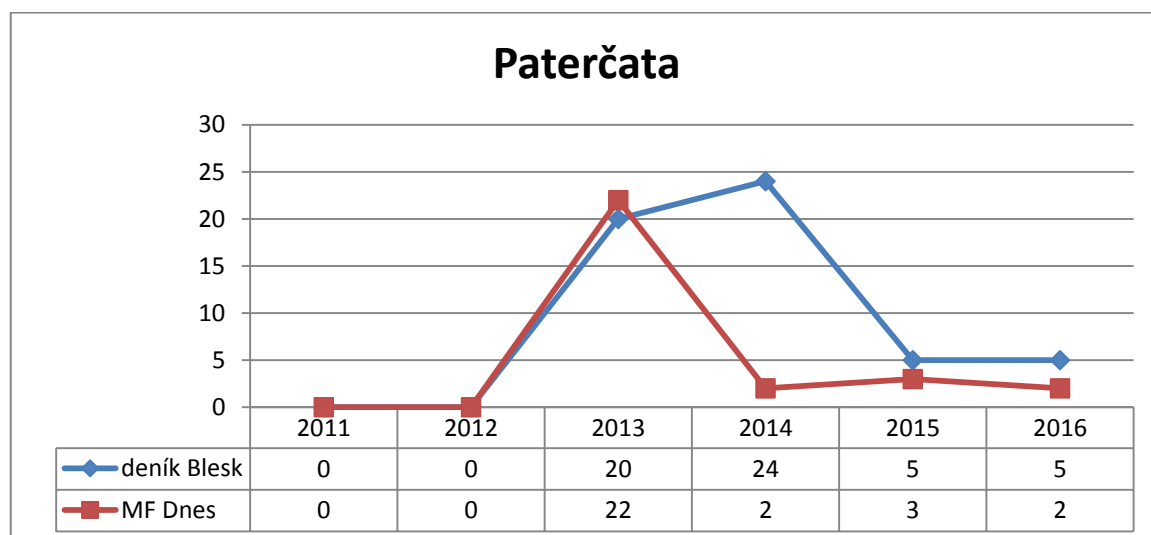

Kategorie volby představuje opět jedno z témat, které nemá v novinových člancích obou deníků (*MF Dnes* a *Blesk*) velké zastoupení (v *Blesku* za celé sledované období byl pouze jeden jediný). V *MF Dnes* se vyskytují informace o volbách v souvislosti s Romy zejména v roce 2011, kdy se řešilo „kupčení s hlasy“ v obci Krupka při volbách v roce 2010 a další výraznější zastoupení textů této kategorie se objevuje v roce 2014. Nárůst ve zmíněných rocích není náhodný, neboť v roce 2010 probíhaly komunální volby do obecních zastupitelstev a v roce 2014 volby do Evropského parlamentu.

Z hlediska procentuálního zastoupení je podíl těchto článků naprosto mizivý, v *Blesku*: 0%, 0%, 0%, 2,08%, 0% a 0%, u *MF Dnes*: 0,61%, 0,25%, 0%, 4,66%, 0,61% a 1,01%.

5.2.9 Paterčata

Graf č. 13 - Paterčata

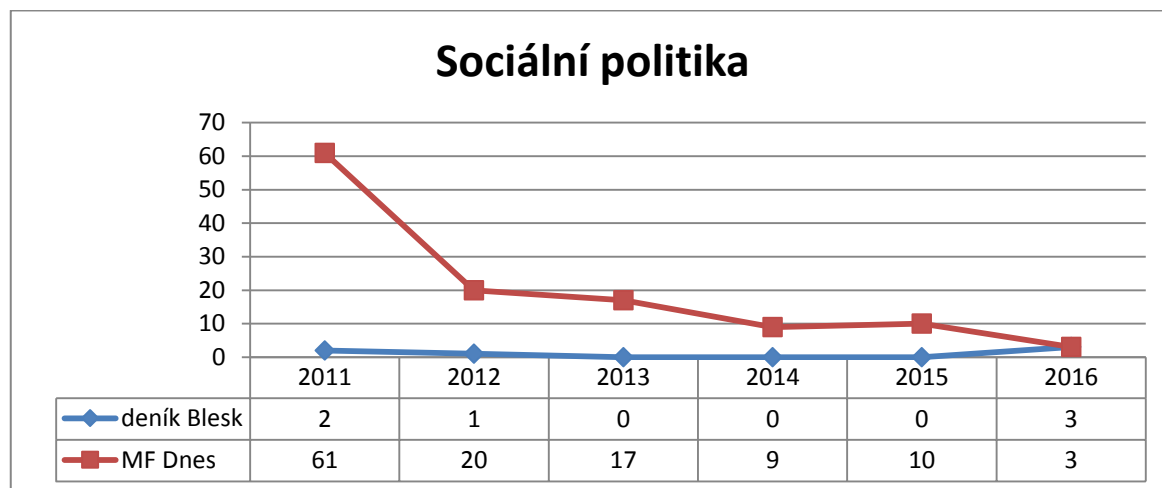
Zdroj: autor práce

V roce 2013 se kromě negativních událostí z Duchcova a Českých Budějovic udála velmi radostná událost, narození prvních paterčat v České republice. Vzhledem k výjimečnosti této události jí bylo věnováno velké množství pozornosti, dokonce informace o paterčatech byly v letech 2013 a 2014 dominantním tématem o Romech v *Blesku*. V letech 2013-2016 články o paterčatech tvořily: 35,71%, 50%, 15,63% a 12,2%. Velké procento vyskytujících se zpráv v roce 2014 lze přičíst také seriálu *Paterčata*, který byl vysílán v tomto roce Českou televizí, a v *Blesku* se objevovaly zprávy především o dílech, ve kterých se odehrálo něco poutavého, obvykle negativního, jako třeba konflikt mezi babičkou paterčat a pečovatelkami. V souvislosti s paterčaty se v *Blesku* objevují nálepky jako „supermáma“.

MF Dnes se paterčatům věnovala hlavně v roce jejich narození (2013). V dalších letech vyšlo v *MF Dnes* o paterčatech naprosté minimum článků. V procentuálním zastoupení představovaly texty o paterčatech v *MF Dnes* nepatrné téma, konkrétně: 5,7%, 1,04%, 1,84% a 2,02%.

5.2.10 Sociální politika

Graf č. 14 – Sociální politika

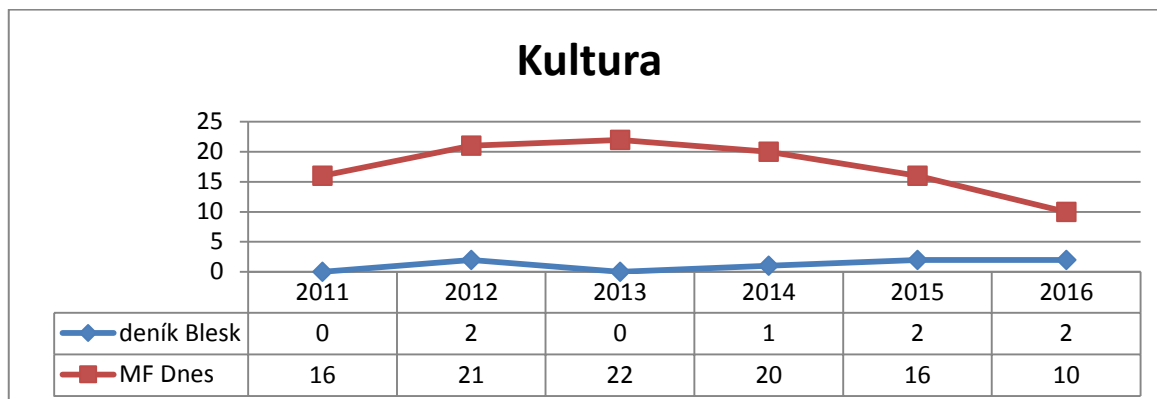
Zdroj: autor práce

Kategorie sociální politika zahrnuje články týkající se nejen sociální politiky státu, ale i návrhy řešení a postupy v sociálně vyloučených oblastech ze stran samosprávy. Z hlediska *Blesku* se jedná o nezajímavé téma, kde se texty na toto téma téměř nevyskytují, z procentuálního hlediska představují v *Blesku*: 2,53%, 1,1%, 0%, 0%, 0% a 7,32%.

Většího zastoupení co do počtu má toto téma v deníku *MF Dnes*, kdy nejvíce zpráv na toto téma vzniklo v roce 2011, v letech 2012-2013 jich o dvě třetiny ubylo a i poté dále klesaly. V procentuálním zastoupení představují: 9,36%, 5,05%, 4,4%, 4,66%, 6,13% a 3,03%.

5.2.11 Kultura

Graf č. 15 - Kultura

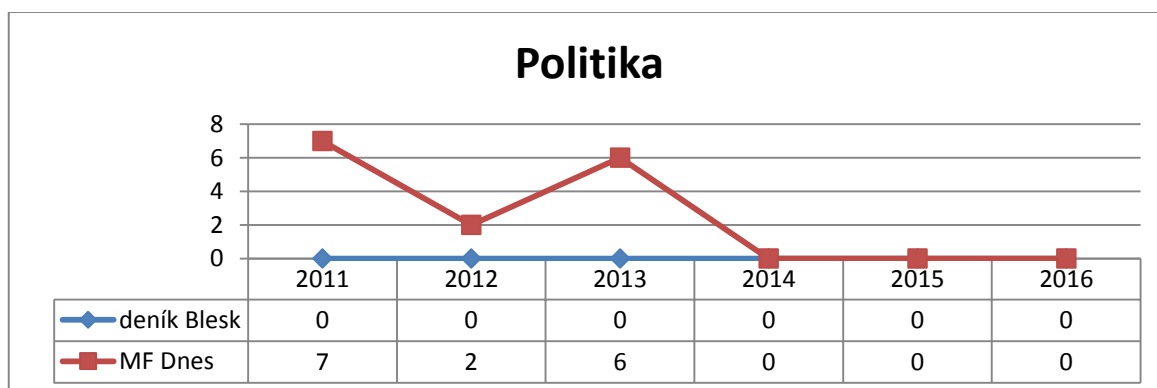
Zdroj: autor práce

Kultura představuje další z témat, kterému není v *Blesku* věnována moc velká pozornost. Za celé sledované období vyšlo v *Blesku* celkem sedm článků, z procentuálního hlediska představují v *Blesku* na toto téma: 0%, 2,2%, 0%, 2,08%, 6,25% a 4,88%. V *MF Dnes* pak reprezentují: 2,45%, 5,3%, 5,7%, 10,36%, 9,82% a 10,1%.

Blesk se především zaměřoval na Miss Roma, pohřeb a zvolení romského krále, jiným tématům v rámci této kategorie nebyla v *Blesku* věnována žádná pozornost. Oproti tomu *MF Dnes* se snažila obsáhnout širší záběr témat z kategorie Kultura. Kromě Miss Roma *MF Dnes* rovněž připomínala i Mezinárodní romský den, festival Khamoro, či různé výstavy o Romech. Dále přinášela informace o Muzeu romské kultury v Brně.

5.2.12 Politika

Graf č. 16 - Politika

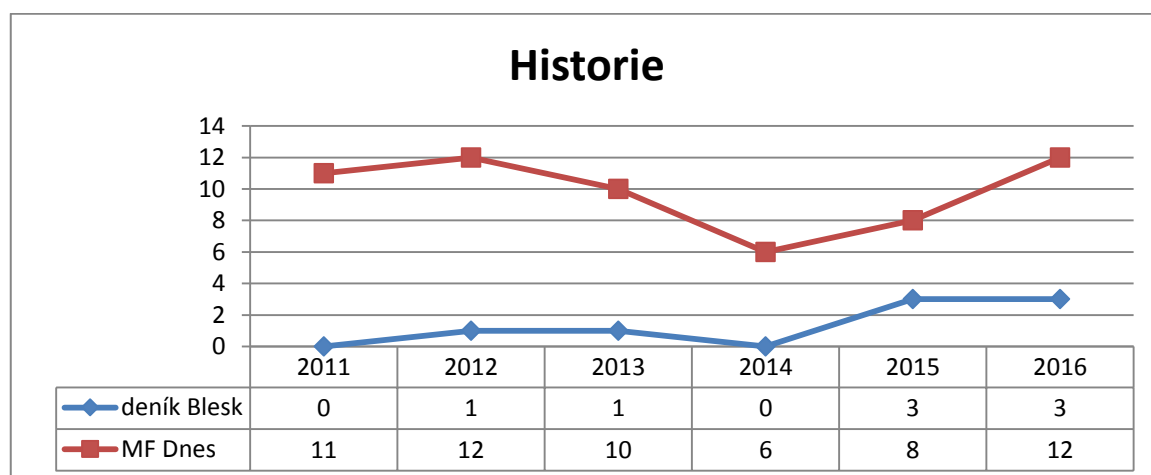

Zdroj: autor práce

Kategorie politika, představuje u obou deníků jedno z nejméně zastoupených témat. *Blesk* mu stejně jako v případě kategorie Protesty Romů nevěnoval vůbec žádnou pozornost, na toto téma nebyl v deníku *Blesk* nalezen žádný článek. V deníku *MF Dnes* bylo nalezeno několik článků k tomuto tématu, nejvíce v roce 2011 po nepokojích na Šluknovsku, kdy se někteří zástupci romské populace rozhodli reprezentovat zájmy své skupiny snahou získat zastoupení ve volených orgánech na místní i celostátní úrovni. Vzhledem k tomu, že přibývá vzdělanějších Romů (viz kategorie Vzdělání – pozitivní), je politika a politická reprezentace další logickým krokem, nicméně všechny romské snahy o účast na politickém dění velmi rychle končí nezájmem ze strany voličů. V letech 2014–2016 se v obou denících nevyskytli žádné další informace na toto téma.

5.2.13 Historie

Graf č. 17 - Historie

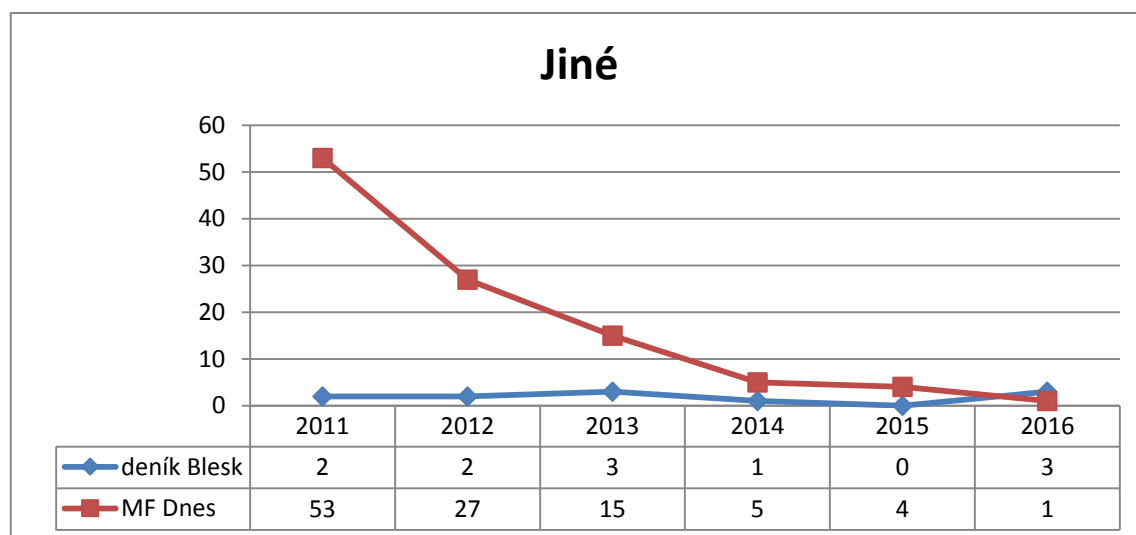
Zdroj: autor práce

Z hlediska kategorie Historie se nejvíce informací týkalo bývalého koncentračního tábora v Letech u Písku, kdy se novinové články stávají němými svědky politické manifestace slibů a neschopnosti politiků svým slibům dostát – Romům je neustále slibováno vyřešení problémů s vepřínem, který stojí v místech, kde za 2. světové války stál koncentrační tábor pro Romy. Zejména v deníku *Blesk* je věnována pozornost v několika málo textech ve sledovaném období převážně koncentračnímu táboru v Letech. Kategorie Historie představuje v deníku *Blesk* minimální procentuální zastoupení, ve sledovaném období to bylo: 0%, 1,1%, 1,79%, 0%, 9,38% a 7,32%.

V *MF Dnes* informace o historii Romů ve sledovaném období tvořily: 1,69%, 3,03%, 2,59%, 3,11%, 4,91% a 12,12%. Rozdíl oproti *Blesku* je u *MF Dnes* v tom, že historii Romů neomezuje pouze na koncentrační tábor v Letech, ale publikuje i zprávy spojené s výstavami o životě Romů a o Muzeu romské kultury. Z hlediska informací týkajících se období 2. světové války se převážná většina článků vztahuje k táboru v Letech, ovšem některé z této jednoznačně zaměřené pozornosti vybočují. V rámci 70. výročí od konce 2. světové války vznikla v *MF Dnes* série o lidech bojujících proti nacismu a byli připomenuti i Romové. Tento text ukazuje Romy jako hrdiny bojující proti nacismu, nikoliv pouze jako oběti nacistického režimu. Autoři připomínají smutnou skutečnost, že Romové jako účastníci odboje byli dlouhá léta přehlíženi a dnes, kdy už nejsou přímí účastníci a pamětníci, se informace sbírají velmi těžce.

5.2.14 Jiné

Graf č. 18 - Jiné

Zdroj: autor práce

Kategorie Jiné představuje texty, které nebylo možné začlenit do některé z výše uvedených kategorií z důvodu, že jejich obsah nebyl typově shodný s obsahem kategorie nebo se naopak shodoval s více kategoriemi a žádná z kategorií nepřevažovala.

6 Zhodnocení výsledků

6.1 Mediální obraz Romů v *Blesku*

Shrneme-li mediální obraz Romů za sledované období let 2011–2016 v deníku *Blesk*, tak lze konstatovat, že v prvních třech letech dominují témata s negativní asociací, převažují zprávy o Romech jako pachatelích kriminality, protiromské protesty, negativní bydlení/soužití. V roce 2013 se stala dominantním námětem „paterčata“, v roce 2014 tvořily tyto zprávy polovinu všech článků o Romech vydaných v deníku *Blesk*. Narození paterčat se deník *Blesk* více věnoval i v dalších letech sledovaného období.

Na opačné straně pozornosti stojí informace z kategorie kriminalita – oběti, protesty Romů, kultura či vzdělání. Při psaní o diskriminaci nebo rasismu u *Blesku* absentuje investigace, novináři tohoto deníku pouze informují o rozhodnutí určité instituce o tom, že došlo k diskriminaci či rasismu, sami se ovšem nepokoušejí zjišťovat situaci v terénu. Z hlediska událostí, kterým byla věnována největší pozornost, lze zmínit události z roku 2011 v Novém Boru a na Šluknovsku, dále v roce 2012 novoroční střelbu v Tanvaldu a smyšlený útok na mladíka v Břeclavi, v roce 2013 nepokoje v Duchcově a v Českých Budějovicích.

Z celkového pohledu představují články o Romech jako pachatelích 27,95% ze všech ve sledovaném období. Druhé nejfrekventovanější téma tvoří negativní zprávy o bydlení/soužití, které tvoří cca. 16,43%. Třetím nejzastoupenějším tématem jsou texty o „paterčatech“ se zastoupením 15,56%, čtvrtým jsou protiromské protesty, které tvoří 8,36%. Protestům Romů nebo politice nevěnoval *Blesk* žádnou pozornost, jen krátké zprávy vyobrazovaly Romy jako oběti kriminality, nebo informovaly o pozitivním soužití Romů s majoritou.

Z hlediska celkového počtu se nejvíce zpráv o Romech vyskytovalo v letech 2011 a 2012, kdy probíhaly nepokoje na Šluknovsku. Od roku 2014 zájem o romskou národnostní menšinu pozvolna opadal, což může být zapříčiněno počátkem tzv. migrační krize, kdy pozornost médií i společnosti se začala upírat jiným směrem.

Vezmeme-li v úvahu, jaká témata na stránkách deníku *Blesk* dominují, je zřejmé, že se zde konstruuje především obraz romské populace, která páchá kriminalitu, se kterou se pojí potíže při bydlení a soužití, a majorita z tohoto důvodu pořádá protiromské protesty. Takovým mediálním obrazem *Blesk* napomáhá v šíření a utvrzování zažitých negativních stereotypů o této národnostní menšině.

6.2 Mediální obraz Romů v *MF Dnes*

Mediální obraz Romů, jaký prezentuje *MF Dnes*, zahrnuje jako dominantní témata negativní bydlení/soužití, páčání kriminality, pozitivní články o bydlení/soužití a články o extremismu. Na opačné straně spektra zájmu *MF Dnes* stojí zprávy o vzdělání, paterčatech, politice či volbách.

MF Dnes se snaží poskytnout co možná největší množství relevantních informací. U témat jako je diskriminace, extremismus či historie je patrná investigace novinářů, kteří nejen referují o tom, co je poskytnuto jinými institucemi, ale i sami vyhledávají náměty na reportáže k uvedeným tématům.

Po celé sledované období bylo v případě *MF Dnes* dominantním tématem negativní bydlení/soužití, které dosáhlo 22,6% ze všech vydaných článků o Romech. Tato kategorie obsahuje problémy s bydlením a soužitím nejen s Romy, ale i jejich obtíže s bydlením a soužitím s majoritou. Druhým nejzastoupenějším tématem je vyobrazování Romů jako pachatelů kriminality, které tvořilo 12,44% článků vydaných o nich. Třetím nejfrekventovanějším tématem byly pozitivní informace o bydlení/soužití české majority a romské minority, které tvořily 11,75%.

Z pohledu celkového množství bylo nejvíce textů o Romech zastoupeno v roce 2011, kdy probíhaly nepokoje v Novém Bydžově a na Šlukonovsku, celkem 652. V následujícím roce (2012), kdy se odehrály novoroční střelba v Tanvaldu a smyšlený útok na chlapce v Břeclavi, jich bylo o třetinu méně. V roce 2012 byla v *MF Dnes* rovněž řešena kauza, kdy majitel zahrady postřelil kuší domnělého zloděje. V roce 2013 byl počet obdobný jako v roce předchozím. K dalšímu klesání jejich počtu dochází až o rok později, což lze dát do souvislosti s počátkem migrační krize.

Vezmeme-li v úvahu, jaká témata dominují v *MF Dnes*, výsledný mediální obraz nám představuje romskou populaci v protichůdných tendencích, prezentuje problémy této skupiny s bydlením (zaviněné či nezaviněné), páčání kriminality, ale zároveň ukazuje také pozitivní příklady česko-romského soužití. Jinými slovy nevytváří jednotvárný mediální obraz česko-romských vztahů, ale snaží se ve svém zpravodajství pokrýt více témat zachycujících běžný život.

6.3 Rozdíly a shody v mediálním obrazu obou sledovaných deníků

Rozdíly v mediálním obrazu

Začněme otázkou, v čem se oba mediální obrazy v obou sledovaných denících rozcházejí. V první řadě se jedná o preferenci témat a způsobu referování o nich. V deníku *Blesk* převažovaly informace o Romech jako pachatelích kriminality, dále pak články o negativním bydlení/soužití Romů s majoritou, o paterčatech a o protiromských protestech. V *MF Dnes* je sice výběr dominantních témat velmi podobný, na prvním místě je negativní bydlení/soužití, dále se pak objevují Romové jako pachatelé trestné činnosti, ovšem podobné zastoupení jako zprávy na téma páčání kriminality mají i informace o pozitivním bydlení/soužití Romů s majoritou či majority s Romy. *MF Dnes* se více věnuje tématům jako je historie nebo kultura, v případě kultury se neomezuje pouze na Miss Roma a zvolení či pohřeb romského krále tak jako *Blesk*, ale přináší i reportáže o různých kulturních projektech (obvykle uměleckých), o výstavách ze života Romů, o Muzeu romské kultury či Mezinárodním romském dnu. V případě kategorie informací o negativním bydlení/soužití se *Blesk* spíše zaměřuje na problémy soužití s Romy, oproti *MF Dnes*, která přináší i problémy Romů, se kterými se musí potýkat.

Z hlediska informací o kriminalitě *Blesk* zřídka sleduje kriminální kauzy od začátku až do konce. Obvykle pouze referuje o dané události, ale již se nezabývá dalším průběhem. Mediální obraz se dále liší v pozornosti k tématu o pozitivním bydlení/soužití, kdy v *MF Dnes* se nachází 3 krát více článků oproti deníku *Blesk*. Oproti tomu *Blesk* více informoval o narození paterčat, řada těchto zpráv se týkala negativních informací z pořadu Paterčata vysílaného Českou televizí. Rozdíly najdeme také v informování o historii, kde dominantním tématem nadále zůstává romský koncentrační tábor v Letech u Písku, nicméně v roce 2015 se *MF Dnes* věnovala také otázce Romů působících v odboji za 2. světové války.

Shrneme-li rozdíly v mediálních obrazech, tak *Blesk* převážně informuje o negativních případech v souvislosti s Romy a některá témata zcela ignoruje. *MF Dnes* se i přes podobnost dominantních témat snaží informovat o více tématech v souvislosti s romskou populací a snaží se o více vyvážené zpravodajství.

Shody v mediálním obrazu

Oba mediální obrazy se shodují ve věnování pozornosti tématům o Romech jako obětech kriminality, podobné zastoupení mají rovněž protiromské protesty. Překvapivě i historie má

podobné procentuální zastoupení, ovšem v absolutním počtu vyšlo v *MF Dnes* daleko více textů na toto téma.

V otázce rasismu se oba deníky shodují v tom, že jejich reportéři neprodukují explicitně rasistické články, na druhou stranu se rasismus objevuje v textech autorů třetích stran, především v příspěvcích z řad čtenářstva. Dalším místem, kde se rasismus objevuje, jsou výpovědi očitých svědků, přes něž se dostávají do reportáží a nejsou za rasistické označeny. Projevy rasismu jsou obvykle jako rasistické uvedeny v případě, že je pronesl příslušník krajní pravice, jinak jim není věnována větší pozornost.

Shodu lze u obou deníků shledat také v tom, že Romům je dáвана malá příležitost se vyjádřit k daným událostem. To platí zejména pro oblast kriminality, kde se média obvykle obracejí na státní instituce a jsou-li zveřejněny výpovědi očitých svědků, obvykle se jedná o příslušníky majority. V jiných kategoriích, zejména u bydlení/soužití, se *MF Dnes* snaží obracet i na reprezentaci menšiny.

7 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jaký byl konstruován mediální obraz o Romech v celostátních denících *Blesk* a *MF Dnes* a zda se tyto mediální obrazy od sebe nějakým způsobem liší. Obsahová analýza článků produkovaná v těchto tiskovinách započala 2011, kdy probíhaly největší protiromské protesty, v *MF Dnes* tehdy vycházely o tomto mezietnickém napětí v průměru skoro dva články denně, česko-romské vztahy se staly středem pozornosti medií. Analýza končí rokem 2016, kdy zájem v obou denících ustupoval v souvislosti s novým tématem tzv. migrační krize.

První teoretická část diplomové práce se zaměřila na způsoby konstruování reality a následnou roli médií při tomto procesu s ohledem na možný vliv médií na společnost a na utváření veřejného mínění. Dále se zabývala etnickými stereotypy a také otázkou, jak média informují o menšinách, kde se stereotypy mohou nejčastěji promítnout a dále šířit. Druhá praktická část diplomové práce se zaměřila na výzkumy, které doposud na dané téma proběhly, a dále se koncentrovala na výsledky vlastního šetření o mediálním obrazu Romů v letech 2011–2016 v denících *Blesk* a *MF Dnes*.

Na mediální obraz menšiny se dá nahlížet z mnoha úhlů pohledu a existuje řada přístupů k jeho vytvoření. Pro účely této práce byla zvolena kvantitativní obsahová analýza, zejména statistické metody, pomocí nichž byla určena dominantní témata v obou denících. Kvantitativní analýza byla doplněna o kvalitativní obsahovou analýzu vybraných článků. Z dominantních témat byly následně sestaveny mediální obrazy Romů signifikantní pro oba deníky, které byly následně porovnány a byly identifikovány shody a odlišnosti. Deník *Blesk* podával ve sledovaném období spíše bulvárnější zprávy zaměřené spíše na senzace a přilákání čtenářů. Hodnota informací většinou nebyla příliš vysoká a směřovala spíše k utvrzování stereotypů v pohledu na Romy. Naproti tomu deník *MF Dnes* přinášel často serióznější zprávy nejen o kriminalitě a problémech soužití mezi Romy a majoritou, ale i o romské kultuře, historii a pozitivních zkušenostech ve vztahu k Romům.

V dnešní době jsou média prostředníkem, který nás seznamuje s novými podněty z našeho okolí, referuje o lidech a událostech kolem nás a tím se spolupodílí na utváření prvního názoru na události, jedince či celé skupiny. Z tohoto hlediska je velmi důležité, jak média o menšinách informují a jakým tématům dávají přednost. Je velmi důležité, aby se snažila o vyváženost zpravodajství, zapojovala příslušníky menšin do zpravodajské činnosti a přinášela i jejich pohled na situaci, nejenom pohled majority.

8 Seznam použitých zdrojů

ALLPORT, G., W. *O povaze předsudků*. Prostor, 2004, 576 s., ISBN 80-726-0125-3.

BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vedení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 214 s., ISBN 80-859-5946-1.

BITRICH, T., KLVAČOVÁ, P. *Výzkumná zpráva Jak se (ne)píše o cizincích*. Praha, 2003, 72 s.

BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno, Barristel & Principal, 2001, 392 s., ISBN 80-85947-67-6.

ČÁPOVÁ, H. Jak snadné je prosadit, že budu psát článek na téma menšin In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. Člověk v tísni, 2003, 47 s.

ČERNÁ, M. *Cizinci, našinci a média: mediální analýzy*. Praha: Multikulturní centrum ve spolupráci s UNHCR, 2007, 106 s.

DIJK, T., A. van. *Communicating racism: ethnic prejudice in thought and talk*. Newbury Park: Sage, 1989, 437 s., ISBN 08-039-3627-3.

DIJK, T., A. van. New(s) Racism: A Discourse Analytical Approach. In. *Ethnic Minorities and the Media*. Philadelphia: Open University Press, 2000. 426 s.

HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*, Člověk v tísni, 2002, 85 s.

HUK, J. *Sociologie médií*. Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008, 136 s., ISBN 978-80-8672-365-5.

ŁOWIECKI, M., ŽANTOVSKÝ, P. *Manipulace v médiích*. 1. vyd. Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008, 120 s., ISBN: 978-80-8672-350-1.

JIRÁK, J. KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 2. Vyd. Praha: Portál s. r. o., 2007, 208 s., ISBN 978-80-7367-287-4.

KARHANOVÁ, K., HOMOLÁČ, J. Protěžují novináři Romy? In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. Člověk v tísni, 2003, 47 s.

KARHANOVÁ, K.; KADERKA, P. Jazyk, styl a etnicita v masových médiích. In HOŘAVOVÁ, Barbora, et al. *Nečitelní cizinci: Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*. Multikulturní centrum Praha, 2003, 94 s., ISBN 80-239-1137-6.

KLEKOVÁ, S. Stereotypy v nás i jinde In. *Očernění, etnické menšiny v médiích*. Člověk v tísni, 2003, 47 s.

KOSEK, J. *Právo (n)a předsudek*. Praha, Dokořán, 2011, 351 s., ISBN 978-80-7363-312-7.

LIPPMANN, W. *Veřejné mínění*. Praha, Portal s.r.o., 2015, 336 s., ISBN 978-80-262-0939-3.

MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha, Portal s.r.o., 2002, 447 s. ISBN 80-7178-714-0.

REIFOVÁ, I. a kol., *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 3. vyd. Karolinum, 2004, 150 s., ISBN 80-246-0827-8.

REIFOVÁ, I. a kol. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha, Portal s.r.o., 2004, 327 s., ISBN 80-7178-926-7.

SEDLÁKOVÁ, R. *Obraz Romu v televizním zpravodajství*. Disertační práce, FSS MU Brno, 2007, 209 s.

SEDLÁKOVÁ, R.. *Výzkum médií*. 1. vyd. Praha, Grada publishing a.s., 2014, 548 s., ISBN 978-80-247-3568-9.

TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha, Portal s.r.o., 2007, 251 s., ISBN 978-80-7367-097-9.

URBAN, L. DUBSKÝ, J. MURDZA, K. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha, Grada Publishing a. s., 2011, 240 s., ISBN 978-80-247-33563.

WEINEROVÁ, R. *Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014, 90 s., ISBN 978-802-4626-321.

Internetové zdroje:

Anopress IT a.s. [online] dostupné z WWW: <www.anopress.cz>.

Islám v České republice nechceme [online] [cit. 10. 1. 2017] dostupné z WWW: <<http://www.ivcrn.cz/ottuv-slovník-naucny-zacatek-20-stoleti-heslo-islam/>>.

Předplatné *MF Dnes* [online] dostupné z WWW: <www.mfdnes.cz>.

O společnosti *CNCENTER* [online] [cit. 14. 3. 2017] dostupné z WWW: <<http://www.cncenter.cz/clanek/1327/historie>>.

O společnosti *MAFRA* [online] [cit. 15. 3. 2017] dostupné z WWW: <<http://www.mafra.cz/o-spolecnosti.aspx>>.

Ottův slovník naučný pátý díl., s. 365 – 367 [online] [cit. 12. 1. 2017] dostupné z WWW: <<http://www.pdfknihy.maxzone.eu/otto.html>>.

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2013. s. 105 – 109 [online] 2013 [cit. 11. 3. 2017] dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2013.pdf>>.

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2012. s. 131 -133 [online] 2012 [cit. 10. 3. 2017] dostupné z WWW: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/III_Zprava_pripominky_1_11_2013.pdf>.

Citované novinové články:

(art, ves) „Létající asistent“ vedl pochod k romské ubytovně. *Mladá fronta Dnes – severní Čechy*, 3. 9. 2011, s. A4.

BRABENCOVÁ, L. Protesty zabraly. Výhodné jízdné pro neplatiče končí. *MF Dnes – liberecký kraj*, 15. 11. 2011, s. B2.

HÁNYŠ, R. Obyvatele měst děsí fámy o přílivu Romů. *Mladá fronta DNES*, 28. 11. 2011.

JAKUBEC, L. Levné romské jízdenky končí. *Blesk*, 15. 11. 2011.

JANOUSH, V. "Vadí mi, že berou nějaké ty dávky". *Mladá fronta DNES – jižní Čechy*, 3. 7. 2013, s. B1.

(jj) Romů s titulem přibývá. I díky stipendiím. *Mladá fronta – Praha*, 28. 7. 2014, s. A2.

KHOLOVÁ, L. Flámovat jako Romka. *Mladá fronta DNES – olomoucký kraj*, 20. 8. 2012, s. A6.

KRUŠINA, J. Tomáška (8) napadly mladší děti s noži. *Blesk*, 1. 6. 2013.

LAUDIN, R. BÁRTA, J. Před 20 lety otřásl vražedný útok skinheadů i prezidentem Havlem. *MF Dnes – Vysočina*, 16. 5. 2015, s. B1 a B3.

(oce) Zlodějku natočila kamera, *Blesk*, 14. 11. 2011.

OTEVŘELOVÁ, E. Myšlenka multikulturalistické Evropy není špatná. *Mladá fronta Dnes – zlínský kraj*, 28. 1. 2012, s. B3.

PECHAROVÁ, J. Adoptovaného syna nezvládli: Znásilnil dívku! *Blesk*, 30. 1. 2012.

POKORNÝ, J. Práce pro Romy? Babiš se kaje. *Mladá fronta Dnes*, 3. 9. 2016.

POKORNÝ, J. Pozor na Facebook. Vzkazy jsou totéž jako veřejný projev. *Mladá fronta Dnes*, 13. 6. 2015.

(red) Viní ho ze smrti 15 lidí! *Blesk*, 12. 9. 2015.

RYŠLÍK, P. Letáky předvídají invazi 500 Romů. *Blesk*, 28. 11. 2011.

(ula) Omluva. *Mladá fronta DNES - severní Čechy*, 23. 2. 2012, s. B3.

ŠVERDÍK, M. Pedofil nalákal dva malé chlapce a nutil je k sexu. *MF Dnes – Olomoucký*. 16. 8. 2011, s. B1.

TRÚSIKOVÁ, A. Kočovali a nenaučili se hospodařit. *Mladá fronta DNES*, 13. 10. 2011, s. B3.

VILDOVÁ, M. O privatizaci deníku Mladá fronta. *Britské listy* [online] 16. 6. 2005 [cit. 15. 3. 2017] dostupné z WWW: < <http://blisty.cz/art/23779.html> >.